EUROPEISKA MONETÄRA INSTITUTET

ÖVERGÅNGEN TILL GEMENSAM VALUTA

NOVEMBER 1995

© Europeiska monetära institutet
Postfach 10 20 31, D-60020 Frankfurt am Main

Alla rättigheter förbehålls EMI. Med undantag från rättigheter medgivna enligt lag, får ingen del av denna publikation återges, ändras, lagras i databas, eller distribueras i någon form, vare sig det sker elektroniskt, mekaniskt, genom fotostatkopiering, bandinspelning eller på annat sätt, utan att det i förväg finns skriftligt tillstånd från Europeiska monetära institutet. Fotostatkopiering för undervisnings- och icke-kommersiella syften är tillåtet.

ISBN 92-9166-362-X (print) ISBN 92-9166-363-8 (online)

INNEHÅLL

SAMMANFATTNING 1

1. INLEDNING: INFÖRANDET AV EN GEMENSAM VALUTA I EU 5
   - 1.1 Målen för införandet av en gemensam valuta och förutsättningarna för dess framgång 5
   - 1.2 Fördragets bestämmelser om övergången 6
   - 1.3 Övergångsprocessen 7
   - 1.4 Uppläggningen av rapporten 9

2. HUR ÖVERGÅNGEN ORGANISERAS: ALLMÄNNA ÖVERVÄGANDEN 10
   - 2.1 Tekniska restriktioner 10
   - 2.2 Grundläggande principer 11
   - 2.3 Övergångens huvuddrag 12
   - 2.4 Tidsschema för övergången 13

3. FRÅN BESLUTET OM ÖVERGÅNG TILL ETAPP TRE TILL DESS START 15

4. INLEDNINGEN AV ÖVERGÅNGEN TILL GEMENSAM VALUTA FÖR KONTANTLÖSA TRANSAKTIONER 18
   - 4.1 Åtgärder av Europeiska centralbankssystemet (ECBS) 18
   - 4.2 Förslag till åtgärder av offentliga myndigheter vid starten av etapp tre 21

5. SLUTFÖRANDET AV ÖVERGÅNGEN TILL GEMENSAM VALUTA 24
   - 5.1 Övergången för kontanttransaktioner 24
   - 5.2 Övergången för kontantlösa transaktioner 25

6. GEMENSAMMA INSATSER FÖR EN FRAMGÅNGSRIK ÖVERGÅNG: FÖRESTÅENDE UTMANINGAR 27

BILAGA 1 Dialog med bankväsendet om övergången till gemensam valuta 30

BILAGA 2 Exempel på hur den gemensamma penningpolitiken kan föras i den europeiska valutan 32

BILAGA 3 Omräkningsfaciliteter 34

BILAGA 4 Förberedelser av europeiska sedlar 38

BILAGA 5 Översikt över åtgärder av ECBS och föreslagna åtgärder av offentliga myndigheter för att genomföra övergången 41

BILAGA 6 Ordlista för tekniska begrepp 44

BILAGA 7 Fördragets bestämmelser om övergången 48

SAMMANFATTNING

Europeiska rådet anmodade vid sin sammankomst i Cannes den 27 juni 1995 Ekofinrådet att i samråd med EG-kommissionen och EMI utarbeta ett referensscenario för övergången till en gemensam valuta. Resultatet skall rapporteras till toppmötet i Madrid i december 1995. Denna rapport redovisar EMI:s syn på övergångsstrategin.

Övergången till gemensam valuta kommer att fullborda upprättandet av den ekonomiska och monetära unionen (EMU). En nödvändig förutsättning för att det gemensamma valutaområdet skall bli framgångsrikt är att det råder en hög grad av varaktig ekonomisk konvergens i de deltagande länderna. Beslutet att gå vidare till etapp tre i EMU och att avgöra vilka länder som skall ingå i valutaområdet kräver att konvergenskriterierna i Maastricht-fördraget tillämpas strikt och att den nationella lagstiftningen, inklusive stadgarna för centralbankerna, är förenlig med bestämmelserna i fördraget och stadgan för Europeiska centralbankssystemet (ECBS).

Övergången bör läggas upp efter följande *fem principer* så att processen blir tydlig och kan vinna allmänhetens tilltro:

1) Det måste finnas ett klart rättsligt regelverk för hur den nya europeiska valutan skall införas och för hur den fullt ut skall kunna ersätta de nationella valutorna i de medlemsländer som ingår i valutaområdet; detta regelverk måste vara förenligt med andan och bokstaven i Maastricht-fördraget.

2) Övergången till den europeiska valutan måste vara relativt enkel och användarvänlig för att vara trovärdig.

3) Övergången måste vara effektiv, även med hänsyn till kostnaderna, och syfta till att undvika snedvridning av konkurrensen.

4) Övergången måste organiseras så, att den underlättar för ECBS att föra en enhetlig penningpolitik i effektiva former för att upprätthålla prisstabilitet från första början av etapp tre.

5) Från starten av etapp tre bör det stå privata ekonomiska aktörer fritt att använda den europeiska valutan; å andra sidan bör de inte vara tvungna att göra det före det slutdatum som fastställs för att avsluta övergångsprocessen; så långt möjligt bör de själva få utarbeta mekanismerna för att anpassa sig till övergången; när man tillämpar dessa principer bör man dock ta hänsyn till förekommande marknadsstandardisering.

För att säkerställa att övergången kan ske i ordnade former och ske snabbt, behöver myndigheterna i förväg tillkännage en tidsplan för när olika förändringar skall ske genom

att ange ett mindre antal viktiga referensdatum. Efter dessa datum skall övergången oåterkalleligen vara genomförd på alla de punkter som angivits. Enligt EMI:s uppfattning är det fyra tidpunkter som är viktiga under processen mot den fullständiga övergången:

1) *Omkring ett år före starten av etapp tre* förväntas EU-rådet, bestående av stats- eller regeringscheferna, besluta om vilka länder som skall ingå i valutaområdet. Efter detta beslut upprättas Europeiska centralbanken (ECB).

2) *Den första dagen av etapp tre* ersätts växelkurserna mellan valutorna i de deltagande medlemsländerna av oåterkalleligen låsta omräkningskurser. De nationella valutorna och den europeiska valutan blir olika uttryck för vad som i ekonomisk mening är samma valuta. Sedlar i nationell valuta förblir de enda sedlarna med ställning som lagliga betalningsmedel fram till införandet av europeiska sedlar (se nedan). ECBS börjar bedriva sin enhetliga penningpolitik i den europeiska valutan.

3) *Senast tre år efter starten av etapp tre* börjar ECBS ge ut sedlar i den europeiska valutan och byta ut de nationella sedlarna och mynten mot europeiska sedlar och mynt.

4) *Sex månader efter första dagen för införandet av de europeiska sedlarna och mynten* fullbordas övergången till den europeiska valutan för samtliga transaktioner och samtliga aktörer. Nationella sedlar och mynt förlorar sin ställning som lagliga betalningsmedel, och de europeiska sedlarna och mynten blir de enda som får sådan ställning inom det europeiska valutaområdet.

Perioderna mellan dessa fyra tidpunkter markerar *tre distinkta delfaser* i övergångsprocessen.

En *första delfas* sträcker sig från beslutet om övergång till etapp tre till dess denna etapp börjar. Under den perioden fattas ett antal viktiga, slutliga beslut för att fullborda förberedelserna för starten av etapp tre och för införandet av den europeiska valutan. ECB måste upprättas, så att dess beslutsfattande organ kan besluta om, införa och prova det regelverk som ECBS behöver för att kunna utföra sina arbetsuppgifter i etapp tre; ECB skall också tillkännage datum för utgivningen av de europeiska sedlarna och sätta igång produktionen av dem. EU-myndigheterna behöver anta en serie lagstiftningsåtgärder för starten av etapp tre, och medlemsländerna behöver se till att den gällande lagstiftningen är förenlig med alla tillämpliga föreskrifter i Maastricht-fördraget. Den privata sektorn i de medlemsländer som utsetts att ingå i det gemensamma valutaområdet, särskilt bank- och finansväsendet, måste förbereda de tekniska och organisatoriska anpassningsåtgärder som krävs för att kunna använda den europeiska valutan under etapp tre. Alla de uppgifter som måste slutföras före starten av etapp tre kommer, enligt EMI:s bedömning, att ta omkring ett år.

En *andra delfas* sträcker sig från starten av etapp tre till den dag då de europeiska sedlarna och mynten sätts i omlopp. Vid starten av denna period kommer ECBS att vidta följande åtgärder:

- Alla penningpolitiska transaktioner kommer att tillkännages och genomföras i den europeiska valutan; alla konton som ECBS:s motparter håller i centralbankerna kommer att vara i den europeiska valutan.
- De nationella centralbankerna skall kunna tillhandahålla omräkningsfaciliteter för de finansinstitut som inte har kunnat utrusta sig för att räkna om beloppen i europeisk valuta till nationella valutaenheter och tvärtom; dessa omräkningsfaciliteter skall upphöra att gälla senast när de europeiska sedlarna upphör att vara lagliga betalningsmedel.
- ECBS kommer att stödja samordningen av marknadsdeltagarnas åtgärder för att se till att penningmarknaden för europeiska valutan fungerar smidigt; ECBS kommer också att medverka till att ange huvudelementen för funktionen av denna marknad; och ECBS kommer att tillhandahålla ett betalningssystem för bruttoavveckling i realtid (TARGET-systemet) - i detta system skall Interlinking-systemet operera i den europeiska valutan från första början, och de nationella RTGS-systemen skall kunna göra det från samma tidpunkt.
- Eftersom de nationella valutorna kommer att vara sammanlänkade av oåterkalleligen låsta omräkningskurser, kommer det inte längre att förekomma valutamarknader dem emellan utan endast aritmetiska omräkningar. ECBS kommer att främja användningen av den europeiska valutan på valutamarknaderna för övriga valutor, och dess egna transaktioner på dessa marknader kommer att genomföras och avvecklas i den europeiska valutan.
- Medlemsländernas centralbanker kommer att växla nationella sedlar till de bilaterala omräkningskurserna.

EMI föreslår att de offentliga myndigheterna vidtar följande åtgärder vid starten av etapp tre. Det är avgörande att ett klart rättsligt regelverk är på plats från allra första dagen, så att privata ekonomiska aktörer kan vara säkra på den europeiska valutans ställning och på de omräkningskurser till vilka denna valuta skall ersätta de nationella valutorna. EMI räknar med att nyemissioner av statspapper kommer att uttryckas i den europeiska valutan. En informationskampanj bör göras för att upplysa allmänheten om övergången till den gemensamma europeiska valutan. Det bör också tillkännages hur övergången i den offentliga sektorn skall gå till, och tillverkningen av mynt i europeisk valuta bör sättas igång.

Man kan räkna med att de finansiella marknaderna i stor utsträckning kommer att gå över till den europeiska valutaenheten i ett tidigt skede av denna delfas; de flesta privatpersonerna och de flesta företagen kommer dock att fortsätta att använda de nationella valutaenheterna.

Senast tre år efter starten av etapp tre kommer europeiska sedlar och mynt att införas, och detta markerar inledningen till den *tredje delfas* som skall pågå till dess de nationella sedlarna upphör att vara lagliga betalningsmedel. Under den perioden kommer europeiska och nationella sedlar och mynt tillfälligt att vara i omlopp parallellt. Användningen av den europeiska valutaenheten i den offentliga sektorns transaktioner bör ske ungefär vid den tidpunkt när de europeiska sedlarna och mynten införs. Tidsramarna bör läggas fast i EG-lagstiftning och kunna ge visst utrymme för enskilda medlemsländer. Vid slutet av den tredje delfasen skall alla monetära skulder i rättslig mening kunna inlösas endast i europeisk valuta. Det anses lämpligt att ha en period om sex månader för att klara avslutningen av övergångsprocessen. De nationella centralbankerna kommer naturligtvis att fortsätta att - som en tjänst åt allmänheten - växla in gamla sedlar mot europeiska sedlar, på samma sätt som idag sker i alla EU-länder när det gäller indragna sedlar.

En plan kan endast ge avsett resultat om planeringsstadiet följs upp med att uforma detaljer och genomföra alla enskilda delar på ett ändamålsenligt sätt. Detta gäller särskilt tydligt när det gäller en så komplicerad uppgift som att få en grupp länder med sofistikerade finansiella system att tillsammans gå över till en gemensam valuta. Fördraget är mycket bestämt vad gäller oåterkalleligheten i steget över till etapp tre och till det europeiska valutaområdet, vilket ytterligare understryker vikten av att alla delar som är nödvändiga för att framgångsrikt fullborda detta projekt genomförs på ett sammanhållet sätt.

1. INLEDNING: INFÖRANDET AV EN GEMENSAM VALUTA I EU

Genom att godkänna Maastricht-fördraget har EU:s medlemsländer ytterligare förbundit sig att utveckla det europeiska integrationsarbetet. Genomförandet av fördragets bestämmelser kommer att leda till att det bildas en ekonomisk och monetär union (EMU) samt att Europeiska centralbankssystemet (ECBS) upprättas och att en gemensam och stabil europeisk valuta införs.

1.1 Målen för införandet av en gemensam valuta och förutsättningarna för dess framgång

Processen mot ett ekonomiskt och monetärt enande kommer att bidra till att främja en harmonisk och balanserad ekonomisk utveckling i hela det europeiska valutaområdet. Den kommer att medverka till att en varaktig och icke-inflationistisk tillväxt kan uppnås och sålunda att hjälpa till att åstadkomma en hög sysselsättningsnivå. Införandet av en gemensam europeisk valuta kommer att medföra en ny dimension till den befintliga fria rörligheten för kapital och finansiella tjänster inom EU genom att eliminera växelkursrisken i monetära transaktioner mellan de deltagande medlemsländerna. Detta kommer att leda till att det skapas en gemensam finansmarknad med ett större djup, ökad likviditet och bättre konkurrenskraft än tidigare. Härigenom främjas sparande- och investeringsmöjligheterna.

Införandet av en europeisk valuta kommer att bidra till att befästa grundvalarna och förstärka fördelarna med den inre marknaden. En europeisk valuta kommer att göra det möjligt för hushåll och företag att verkligen jämföra priser på varor och tjänster i olika länder, och detta kommer att stimulera en effektiv konkurrens. Den europeiska valutans köpkraft kommer att skyddas av ECBSs stabilitetsinriktade penningpolitik.

En nödvändig förutsättning för att det gemensamma valutaområdet skall bli framgångsrikt är att det råder en hög grad av varaktig ekonomisk konvergens i de deltagande länderna. Beslutet att gå vidare till etapp tre i EMU kräver att konvergenskriterierna i fördraget tillämpas strikt när det gäller att avgöra vilka länder som har förutsättningar att ingå i det europeiska valutaområdet. Fördraget lägger fast det förfarande som skall följas när denna bedömning görs. Stats- eller regeringscheferna[1] skall fatta sitt beslut om starten av etapp tre på grundval av ministerrådets rekommendation under vederbörligt

---

[1] Vid en sammankomst som EU:s råd.

beaktande av de rapporter som lagts fram av EG-kommissionen och EMI[2]. Rapporterna skall bedöma om det uppnåtts en hög grad av varaktig konvergens enligt de särskilda kriterier som anges i fördraget (artikel 109j.1):

- en hög grad av prisstabilitet, vilket skall framgå av att inflationstakten ligger nära den i de, högst tre, medlemsländer som har uppnått de bästa resultaten i fråga om prisstabilitet,
- en hållbar finansiell ställning för den offentliga sektorn, vilket skall framgå av att den offentliga sektorns finanser inte uppvisar ett alltför stort underskott enligt bestämmelserna i artikel 104c.6,
- ett iakttagande av det normala fluktuationsutrymmet enligt Europeiska monetära systemets växelkursmekanism under minst två år utan devalvering i förhållande till något annat medlemslands valuta,
- en varaktighet i den konvergens som medlemslandet har uppnått och i dess deltagande i Europeiska monetära systemets växelkursmekanism, såsom det kommer till uttryck i den långfristiga räntenivån.

Detaljerna i dessa konvergenskriterier utvecklas i respektive protokoll till fördraget.

Kommissionens och EMI:s rapporter skall även beakta andra faktorer, däribland resultatet av marknadsintegrationen, utvecklingen i bytesbalansen samt utvecklingen av enhetsarbetskostnaderna och andra prisindex. Därtill skall rapporterna innehålla en granskning av om den nationella lagstiftningen, inklusive stadgan för centralbanken, i varje medlemsland är förenlig med artiklarna 107 och 108 i fördraget och med stadgan för ECBS, som föreskriver att de nationella centralbankerna skall vara oberoende.

1.2 Fördragets bestämmelser om övergången

I fördraget föreskrivs en process i tre etapper fram till fullbordandet av EMU. Den dag då etapp tre inleds skall det bildas ett europeiskt valutaområde. Förfarandet för beslutet om att starta etapp tre anges i artikel 109j av fördraget[3]. Före utgången av 1996 skall stats- eller regeringscheferna avgöra om en majoritet av medlemsländerna uppfyller de villkor som krävs för att införa en gemensam valuta, om det är lämpligt för gemenskapen att övergå till etapp tre och, om så är fallet, när detta steg skall tas. Deras beslut skall bygga på Ekofin-rådets rekommendation och vederbörligen beakta EMI:s och EG-kommissio-

---

2 EMI har redan gjort en första bedömning av konvergensläget i EU i sin årsrapport för 1994. En ytterligare bedömning av i vilken utsträckning som länderna uppfyller konvergenskriterierna ingår i den rapport som EMI utarbetat i november 1995 i enlighet med bestämmelserna i artikel 7.1 i EMI:s stadga.

3 I bilaga 7 till denna rapport återges några bestämmelser i fördraget som gäller övergången till gemensam valuta.

nens rapporter enligt ovan och ett utlåtande från Europaparlamentet. Om stats- eller regeringscheferna inte har fattat beslut om ett startdatum före utgången av 1997, kommer etapp tre att starta den 1 januari 1999. Stats- eller regeringscheferna måste i så fall före den 1 juli 1998 bekräfta vilka medlemsländer som uppfyller de nödvändiga villkoren för att införa den europeiska valutan. I fördraget benämns dessa medlemsländer "medlemsländer utan undantag".

Enligt artikel 109*l*.4 skall rådet den första dagen av etapp tre oåterkalleligen fastställa omräkningskurserna för valutorna i de medlemsländer som ingår i valutaområdet, liksom de omräkningskurser till vilka den europeiska valutan skall ersätta de nationella valutorna; den europeiska valutan blir en självständig valuta. I artikel 109*l*.4 föreskrivs vidare att rådet också skall vidta de övriga åtgärder som är nödvändiga för att snabbt införa den europeiska valutan som gemensam valuta för dessa medlemsländer.

Även om övergången till etapp tre i EMU-processen kommer att inbegripa hela gemenskapen kan några medlemsländer inledningsvis komma att kunna stå utanför det europeiska valutaområdet. De framtida relationerna mellan dessa medlemsländer och dem som ingår i valutaområdet kommer att fastställas före övergången till etapp tre. Artikel 109k.2 föreskriver hur den ekonomiska och monetära situationen i medlemsländerna med undantag skall granskas. Detta skall ske minst en gång vartannat år eller på begäran av ett medlemsland med undantag, i syfte att avgöra om dessa länder har förutsättningar att ansluta sig till det europeiska valutaområdet.[4]

Från och med starten av etapp tre kommer ECBS att föra en enhetlig penningpolitik för det europeiska valutaområdet.[5] ECBS skall bestå av Europeiska centralbanken (ECB) och de nationella centralbankerna. ECBS:s främsta mål är att upprätthålla prisstabilitet. För att åstadkomma detta skall ECB och de nationella centralbankerna, liksom ledamöterna i deras beslutsfattande organ, åtnjuta fullständigt oberoende när de fullgör de arbetsuppgifter som ålagts dem av fördraget. Detta oberoende garanteras i fördraget.

Sedan etapp tre inletts, blir det en väsentlig uppgift att säkerställa att de deltagande länderna nära samordnar sin ekonomiska politik på grundval av gemensamt överenskomna riktlinjer och att det föreligger en varaktig konvergens i den ekonomiska utvecklingen.

1.3 Övergångsprocessen

För att övergången till den gemensamma europeiska valutan skall lyckas, kommer det att behövas långtgående förberedelser med tanke på övergångens komplicerade och

---

4 När det gäller Danmark kan detta förfarande inledas endast om Danmark själv begär det.

5 Bilaga 6 innehåller en ordlista för tekniska begrepp och definitioner som används i denna rapport.

mycket speciella natur. Fördraget innehåller detaljerade makroekonomiska föreskrifter för steget till etapp tre i EMU, men det är inte lika detaljerat i fråga om förfarandet vid införandet av den europeiska gemensamma valutan. Det är myndigheternas ansvar i allmänhet, och de monetära myndigheternas i synnerhet, att se till att fördelarna med övergången till den valutan förverkligas så snabbt och så påtagligt som möjligt och att övergången sker under ordnade former, så att medborgarna, dvs. de som nu använder de nationella valutorna, kan dra nytta av dessa fördelar.

I sin egenskap av utgivare av betalningsmedel kommer de nationella centralbankerna och EMI, sett som ECB:s föregångare, att ha ett mycket starkt intresse av att behålla förtroendet under övergången hos dem som innehar pengar. EMI:s råd, som består av EMI:s ordförande och cheferna för de nationella centralbankerna, har under de två senaste åren därför övervägt de viktigaste frågorna som behöver tas upp till behandling under processen mot införandet av en europeisk valuta. EMI och de nationella centralbankerna har aktivt granskat de viktigare aspekterna på övergången, i syfte att bedöma de relativa fördelarna och nackdelarna med olika tillvägagångssätt. Denna granskning har skett mot bakgrund av en allt intensivare dialog med bankväsendet.

Europeiska rådet anmodade vid sin sammankomst i Cannes den 27 juni 1995 Ekofin-rådet att i samråd med EG-kommissionen och EMI utarbeta ett referensscenario för övergången till en gemensam valuta. Resultatet skall rapporteras till toppmötet i Madrid i december 1995. Denna rapport redovisar EMI:s syn på övergångsstrategin.

Referensscenariot täcker inte samtliga aspekter på övergångsprocessen. Många delar i övergången till den europeiska valutan måste ordnas av de privata aktörerna själva, medan andra delar kräver samordning med åtgärder som vidtas av de offentliga myndigheterna. Denna rapport tar främst upp de relevanta huvudfrågorna för den finansiella sektorn, vilka faller inom de nationella centralbankernas behörighetsområde. Den försöker tillhandahålla referenspunkter som kan hjälpa till att undanröja oklarheter i fråga om övergångsprocessen till den europeiska valutan. Den ger anvisningar om hur ECBS avser att gå till väga med sin övergångsstrategi och ger vissa förslag på tillvägagångssätt som regeringar och andra myndigheter kan använda.

Genom att offentliggöra denna rapport avser EMI att bidra till debatt, eftertanke och aktiva förberedelser bland alla dem som berörs av tillskapandet av ett europeiskt valutaområde.

1.4 Uppläggningen av rapporten

Denna rapport är disponerad på följande sätt. Nästa kapitel (kapitel 2) redovisar några allmänna överväganden om hur övergången skall organiseras. Kapitel 3 anger sammanfattat de förberedelser som behöver vidtas efter beslutet för att gå vidare till etapp tre. I kapitel 4 beskrivs vilka övergångsåtgärder som kommer att vidtas av ECBS och vilka som föreslås för de offentliga myndigheterna i början av etapp tre. Kapitel 5 anger vilka åtgärder som behöver vidtas under övergångsprocessens sex sista månader. Ett avslutande kapitel 6 understryker behovet av att alla berörda parter i övergångsprocessen förenar sina krafter för att ge den bästa garantin för att projektet blir framgångsrikt.

Några mera tekniska bilagor, som finns bifogade till rapporten, utvecklar analysen i de olika kapitlen. Bilaga 1 redogör kort för dialogen med banksektom angående övergången. I bilaga 2 visas hur den europeiska valutan kan användas i den enhetliga penningpolitiken från första början av etapp tre. I bilaga 3 diskuteras användningen av omräkningsfaciliteter vid växling mellan de europeiska och nationella valutaenheterna. I bilaga 4 ges utförligare upplysningar om utgivningen av sedlar i den europeiska valutan. Bilaga 5 ger en översikt i tabellform av de övergångsåtgärder som kommer att vidtas av ECBS och dem som föreslås för regeringar och andra offentliga myndigheter. Bilaga 6 innehåller en ordlista för använda tekniska begrepp. I bilaga 7 återges några av fördragets artiklar som berör övergången.

2. HUR ÖVERGÅNGEN ORGANISERAS: ALLMÄNNA ÖVERVÄGANDEN

I detta kapitel behandlas först några av de tekniska restriktioner som de ekonomiska aktörerna kommer att möta i sina förberedelser för övergången. Därpå diskuteras de grundläggande principer som övergångsprocessen måste baseras på. Samverkan mellan de tekniska restriktionerna och de underliggande principerna pekar på ett antal inslag som är önskvärda när det gäller hur övergången organiseras. Dessa belyses närmare i det tredje avsnittet. Det fjärde avsnittet behandlar den allmänna tidsplaneringen för övergången.

2.1 Tekniska restriktioner

För alla inblandade parter, i synnerhet alla som använder pengar i de deltagande medlemsländerna, kommer övergången till den europeiska valutan att innebära en avsevärd förändring som kräver omsorgsfulla förberedelser. Hur lång tid alla ekonomiska aktörer och institutioner behöver för att vara redo är svårt att uppskatta med någon större precision. Två allmänna förhållanden måste hållas i minnet. För det första kommer den beräknade tiden för förberedelser att uppgå till månader eller år, snarare än dagar eller veckor, även om man tar hänsyn till att förberedelsearbetet på ett antal områden kan påbörjas så snart som referensscenariot har fastställts. För det andra kommer anpassningen till övergången att gå olika snabbt för olika grupper av ekonomiska aktörer och institutioner.

EMI och de nationella centralbankerna har gjort utredningar som inte bara gäller den förberedelsetid som centralbankerna behöver för att tekniskt förbereda övergången, utan som även omfattar en dialog med affärsbanksväsendet och tillverkare av sedel- och myntautomater. Resultaten av en storskalig enkät inom EU:s bankväsende, som genomförts av EMI med bistånd av de nationella centralbankerna, har analyserats och blivit grundvalen för en mer omfattande dialog med banksystemen på nationell och europeisk nivå (se bilaga 1). Den dialogen har lett till nya insikter i bankerna och i många fall föranlett dem att revidera sina uppfattningar och planeringsstrategier.

EMI:s enkät — liksom flera andra undersökningar om förberedelserna för övergången — pekar på att anpassningstakten kommer att bli olika bland de ekonomiska aktörerna. I några fall sammanhänger skillnaderna med hur förtrogna aktörerna är med att göra transaktioner i andra valutaenheter än den nationella. I andra fall är skillnaderna koppla-

de till vilken typ av transaktioner det gäller. I ytterligare andra fall sammanhänger skillnaderna med strukturen i det finansiella systemet och med organisationsmiljön.

De ekonomiska aktörerna behöver erforderlig information om förändringens exakta innebörd för att kunna förbereda sig riktigt. Även om huvuddragen av övergången väntas bli kända i samband med Europeiska rådets möte i Madrid i slutet av 1995, kommer viss väsentlig information att bli tillgänglig först omkring ett år före starten av etapp tre. Detta gäller framför allt vilka medlemsländer som kommer att kunna ingå i det europeiska valutaområdet från starten av etapp tre. Flera beslut kan fattas först efter det att ECB och ECBS upprättats (vilket i sin tur måste avvakta beslutet om övergången till etapp tre); det gäller i synnerhet frågan om hur ECBS kommer att genomföra sin penningpolitik från starten av etapp tre. Eftersom dessa beslut har stor betydelse för vilka åtgärder som flera ekonomiska aktörer, bl.a. bankerna, har att vidta och eftersom förberedelsema för detta kräver viss tid, kan en fullständig och omedelbar övergång till den gemensamma valutan vid starten av etapp tre inte komma i fråga.

2.2 Grundläggande principer

För att övergången skall lyckas, måste den läggas upp så att den uppfyller ett antal syften. Man måste beakta att det kommer att finnas svårigheter och prioriteringar både hos myndigheter och i den privata sektorn, eftersom dessa är nära involverade i processen. För att nå dessa syften har EMI angivit följande grundläggande principer som avgörande för den övergångsstrategi som förordas.

Först av allt måste det finnas ett *klart rättsligt regelverk* för hur den nya europeiska valutan skall användas. Detta regelverk måste vara förenligt med föreskrifterna och principerna i fördraget, däribland att steget till etapp tre är oåterkalleligt, att den gemensamma valutan skall införas snabbt och att den europeiska valutan skall bli en självständig valuta från början av etapp tre.

För det andra kommer övergången till den gemensamma valutan att påverka alla delar av ekonomin och allmänheten i stort. Man måste se till att övergångsprocessen blir *relativt enkel* och användarvänlig för att därmed vara *trovärdig för alla medborgare.*

För det tredje kan genomförbarheten inte ses isolerat från den tid och de kostnader som krävs för förberedelserna hos ekonomiska aktörer, institutioner och marknader, för att dessa skall kunna klara av de erforderliga anpassningarna. Övergången behöver med andra ord vara effektiv, även med *hänsyn till kostnaderna, och syfta till att undvika snedvridning av konkurrensen.*

För det fjärde måste övergången till den gemensamma valutan organiseras på ett sådant

sätt att den underlättar den *enhetliga penningpolitik* som ECBS skall föra från starten av etapp tre för att upprätthålla prisstabilitet. Trovärdigheten till det nyinrättade ECBS och den enhetliga penningpolitiken kräver i synnerhet att de monetära förhållandena blir homogena inom hela valutaområdet.

För det femte bör det från starten av etapp tre stå privata ekonomiska aktörer *fritt att använda den europeiska valutaenheten.* Å andra sidan bör de *inte vara tvungna* till det *före det slutdatum* som fastställs för att avsluta övergångsprocessen. Fram till dess bör de kunna fortsätta att använda de nationella valutaenheterna. Så långt möjligt bör de själva få utarbeta mekanismer för att anpassa sig till övergången. När man tillämpar dessa principer bör man dock ta hänsyn till standardiseringen på marknaderna.

Principerna är nödvändiga för att säkerställa att processen blir tydlig och kan vinna allmänhetens tilltro.

2.3 Övergångens huvuddrag

Den samverkan som beskrivits i avsnitt 2.1 mellan å ena sidan de tekniska restriktionerna för privata ekonomiska aktörer liksom för myndigheter och å andra sidan de grundläggande principerna för en framgångsrik övergång enligt avsnitt 2.2, innebär att övergången behöver ske stegvis fram till det slutdatum som bestämts.

Praktiska överväganden talar för att övergången inte bör ske mer eller mindre samlat efter en tillräckligt lång förberedelseperiod. Om man skulle vänta tills varje grupp av ekonomiska aktörer hunnit förbereda sig helt, fördröjer man förverkligandet av fördelarna med att använda den europeiska valutan inom de sektorer som kan klara en snabbare övergång. Det kan t.o.m. ifrågasättas om finansmarknaderna skulle vänta med att använda den europeiska valutan ända till dess att samtliga aktörer är redo att börja använda den. En total övergång som koncentreras starkt i tiden skulle dessutom kunna ge upphov till flaskhalsproblem i sista stund och eventuellt sätta i gång en kedja av förseningar. Därmed skulle det till sist leda till en oordnad process som kan äventyra trovärdigheten till den nya valutan och till den instans som ger ut den, ECBS.

Följaktligen bör det allmänt sett vara ett mål att främja tillkomsten av en infrastruktur som gör det möjligt för marknadsaktörerna att omedelbart gå över till den europeiska valutan i sina transaktioner. Samtidigt är det lämpligt att tillmötesgå de delar av den privata sektorn som behöver längre tid för att anpassa sig till användningen av den europeiska valutan.

Följaktligen måste det temporärt finnas *två valutaenheter, en europeisk och en nationell,* samtidigt under övergångsperioden. Finansmarknaderna i allmänhet och bankväsendet i

synnerhet har ett klart intresse av att skapa en miljö som gör det möjligt att fortlöpande och i smidiga former räkna om mellan de båda valutaenheterna och koppla samman dem. Detta kommer att göra det möjligt för bankerna att betjäna alla sina kunder i den valutaenhet som dessa behöver för sina transaktioner. Om vissa ekonomiska aktörer från början inte skulle vara beredda att själva ordna den erforderliga omräkningen, bör myndigheterna hjälpa dem med att klara av deras speciella situation.

2.4 Tidsschema för övergången

För att säkerställa att övergången kan ske i ordnade former och ske snabbt, måste myndigheterna i förväg tillkännage en tidsplan för när olika förändringar skall ske genom att ange ett mindre antal viktiga referensdatum. Efter dessa datum skall övergången oåterkalleligen vara genomförd på alla de punkter som angivits. Enligt EMI:s uppfattning är det fyra tidpunkter som är viktiga under processen mot den fullständiga övergången:

1) *Omkring ett år före starten av etapp tre* förväntas EU-rådet, bestående av stats- eller regeringscheferna, besluta om vilka länder som skall ingå i valutaområdet. Efter detta beslut upprättas Europeiska centralbanken (ECB).

2) *Den första dagen av etapp tre* ersätts växelkurserna mellan valutorna i de deltagande medlemsländerna av oåterkalleligen låsta omräkningskurser. De nationella valutorna och den europeiska valutan blir olika uttryck för vad som i ekonomisk mening är samma valuta. Sedlar i nationell valuta förblir de enda sedlarna med ställning som lagliga betalningsmedel fram till införandet av europeiska sedlar. ECBS börjar bedriva sin enhetliga penningpolitik i den europeiska valutan.

3) *Senast tre år efter starten av etapp tre* börjar ECBS ge ut sedlar i den europeiska valutan och byta ut de nationella sedlarna och mynten mot europeiska sedlar och mynt.

4) *Sex månader efter första dagen för införandet av de europeiska sedlarna och mynten* fullbordas övergången till den europeiska valutan för samtliga transaktioner och samtliga aktörer. Nationella sedlar och mynt, som gradvis kommer att försvinna i omlopp, förlorar sin ställning som lagliga betalningsmedel, och de europeiska sedlarna och mynten blir de enda som får sådan ställning inom det europeiska valutaområdet.

Perioderna mellan dessa fyra tidpunkter markerar *tre distinkta delfaser* i övergångsprocessen.

- En första delfas, som föregår starten av etapp tre, då några viktiga slutliga beslut fattas för att fullborda förberedelserna för etapp tre och för införandet av den europeiska valutan.
- En andra delfas, då ECBS ges ansvaret för den enhetliga penningpolitiken och då den europeiska valutan börjar användas i kontantlösa former; det kan väntas att finansmarknaderna i stor utsträckning kommer att gå över till den europeiska valutaenheten i ett tidigt skede; de flesta privatpersoner och företag kan dock väntas fortsätta att operera i de nationella valutaenheterna.
- En tredje delfas, då användningen av den europeiska valutan utsträcks till pengar i form av sedlar och mynt och då vid periodens slut alla ekonomiska aktörer, däribland den offentliga sektorn, skall ha fullbordat övergången till den gemensamma valutan.

De kommande tre kapitlen behandlar var och en av dessa delfaser mer utförligt. De anger vilket slag av övergångsåtgärder som kan väntas bli vidtagna under var och en av dem och vad som ligger bakom preferensen för att de skall vara olika långa (omkring ett år för den första delfasen, upp till tre år för den andra delfasen och sex månader för tredje delfasen).

3. FRÅN BESLUTET OM ÖVERGÅNG TILL ETAPP TRE TILL DESS START

Stats- eller regeringscheferna skall avgöra vilka länder som skall ingå i det europeiska valutaområdet. Som påpekats i inledningskapitlet anges klart i fördraget vilket förfarande som skall användas vid detta avgörande. Fördraget föreskriver också att regeringarna i de deltagande medlemsländerna omedelbart efter beslutet om att gå över till etapp tre skall utse ledamöterna i ECB:s direktion. De skall dock inte till fullo utöva sina befogenheter förrän den första dagen av etapp tre.

En hel del förberedelsearbete kommer att ha utförts i förväg innan beslutet om att gå vidare till etapp tre fattas. EMI har i själva verket genom artikel 109f.3 i fördraget fått i uppdrag att senast den 31 december 1996 precisera den rättsliga, organisatoriska och logistiska ram som är nödvändig för att ECBS skall kunna fullgöra sina uppgifter under etapp tre. Monetära kommittén har i samarbete med kommissionen redan utarbetat en handlingsplan för EU-rådet, däribland en lista över lagstiftningsåtgärder som formellt och informellt behöver ha förberetts ordentligt vid den tidpunkt då beslutet om övergången till etapp tre fattas. Nationella myndigheter har börjat utreda grundligt vilka förändringar som införandet av den europeiska valutan kommer att medföra för deras rättsordningar och för verksamheten i den offentliga förvaltningen. Olika delar av den privata sektorn har börjat överväga sin strategi för att klara av införandet av den europeiska valutan. Bank- och finansväsendet har utan tvivel kommit längst i detta avseende, mot bakgrund av att monetära transaktioner är centrala för dess affärsverksamhet. Den sektorn kommer också att bli den första som utsätts för införandet av den europeiska valutan genom dess direkta och indirekta kopplingar till de nationella centralbankerna, som kommer att bli en del av ECBS i dess egenskap av utgivare av den europeiska valutan.

Flera olika åtgärder kan emellertid i praktiken vidtas först sedan det är känt vilka länder som skall ingå i det europeiska valutaområdet. På den offentliga sidan kommer följande uppgifter att behöva utföras:

Stats- eller regeringscheferna skall utse ledamöterna i ECB:s direktion i enlighet med artikel 109*l*.1 i fördraget. Artikel 50 i stadgan för ECBS/ECB fastställer hur det skall gå till när direktionsmedlemmarna skall utses första gången. Samtliga ledamöter, minst fyra och högst sex personer inklusive ordföranden och vice ordföranden, skall utses genom enhälligt beslut av regeringarna i de medlemsländer som ingår i det europeiska valutaområdet; beslutet skall fattas på stats- eller regeringschefsnivå på rekommendation av rådet efter samråd med Europaparlamentet och EMI. Endast medborgare i de ingående medlemsländerna får vara ledamöter i direktionen, och förfarandet kommer alltså att

kunna sätta i gång först när stats- eller regeringscheferna fastställt vilka länder som skall ingå. Det kommer därför att ta viss tid innan ECB och ECBS blivit upprättade som rättssubjekt.

Ministerrådet måste anta olika rättsliga föreskrifter för etapp tre. Artikel 106.6 i fördraget hänvisar till flera artiklar i stadgan för ECBS/ECB, vilka behöver kompletteras med sekundärlagstiftning. Artikel 109*l*.1 föreskriver att sådan lagstiftning skall antas "omedelbart" efter det att beslutet om startdatum för etapp tre har fattats. De informella förberedelserna för hela den nödvändiga sekundärlagstiftningen kommer att ha nytta av det förberedelsearbete som utförts av EMI. Därigenom bör man kunna undvika alltför långa dröjsmål när de olika rättsliga reglerna skall antas i formell mening efter det att ECB upprättats. Några av förslagen till sekundärlagstiftning, särskilt de som hänför sig till penningpolitiska instrument, kan dock färdigställas först sedan ECB-rådet har fattat slutligt beslut om formerna för hur penningpolitiken skall bedrivas i etapp tre. Lagstiftningsåtgärder kommer också att krävas för att göra det möjligt att använda den europeiska valutan från starten av etapp tre.

Medlemsländerna måste se till att den nationella lagstiftningen är förenlig med alla fördragets krav i tillämpliga delar. I synnerhet skall länderna, senast när ECBS upprättas, säkerställa att dess nationella lagstiftning, däribland stadgan för den nationella centralbanken, är förenlig med fördraget och stadgan för ECBS.

Så snart som *ECB-rådet och ECB:s direktion* har upprättats åligger det dem att:

1) göra ECB till en operativ organisation,

2) fatta slutliga beslut om det regelverk som behövs för att ECBS/ECB skall kunna fullgöra sina uppgifter under etapp tre samt se till att detta regelverk tillämpas,

3) slutligt utprova de operativa förfaranden som skall tillämpas inom ramen för det beslutade regelverket.

Snarast möjligt efter upprättandet av ECB, och under alla omständigheter före starten av etapp tre, skall ECB tillkännage datum för när de europeiska sedlarna skall introduceras. Som förberedelse för denna händelse kommer en informationskampanj riktad till allmänheten att genomföras, och samråd kommer att ske med de delar av näringslivet som yrkesmässigt kommer att hantera de europeiska sedlarna, särskilt finansinstitut och tillverkare av sedelautomater. En nära samordning med de nationella myntverken kommer att behövas för att säkerställa att europeiska sedlar och mynt kan introduceras i samordnade former (se avsnitt 4.2.3 nedan). Samråd med berörda grupper har redan inletts på detta område i regi av EMI, EG-kommissionen och Ekofin-rådet.

Var och en av de nämnda arbetsuppgifterna kommer att ta tid att genomföra, även om de har förberetts av EMI.

Också de berörda delarna av *den privata sektorn* i de deltagande medlemsländerna kommer att behöva tid för att förbereda den tekniska och organisatoriska anpassningen så att de kan börja använda den europeiska valutan under etapp tre. I synnerhet bank- och finansväsendet kommer att vilja vara förberett för starten av etapp tre, då ECBS börjar bedriva sin enhetliga penningpolitik i den europeiska valutan.

Följaktligen måste det nödvändiga tidsspannet mellan dagen för beslut om övergången och dagen för starten av etapp tre vara tillräckligt stort för att alla dessa slutförberedelser skall hinna genomföras och för att komplikationer vid starten av etapp tre skall undvikas - samt för att säkerställa full trovärdighet och bärkraft för projektet med den gemensamma valutan. Å andra sidan bör tidsspannet vara tillräckligt litet för att understryka trovärdigheten i beslutet att gå vidare till etapp tre och för att hålla uppe tempot i det fortsatta förberedelsearbetet så att de slutliga förberedelserna för introduktionen av den europeiska valutan hinner bli tillfredsställande. Efter att noggrant ha övervägt alla relevanta faktorer anser EMI att de uppgifter som behöver färdigställas under den mellanliggande perioden före starten av etapp tre kommer att ta omkring ett år.

4. INLEDNINGEN AV ÖVERGÅNGEN TILL GEMENSAM VALUTA FÖR KONTANTLÖSA TRANSAKTIONER

Den första dagen av etapp tre i EMU skall växelkurserna mellan valutorna i de länder som ingår det europeiska valutaområdet ersättas av oåterkalleligen fastlåsta omräkningskurser som beslutas av rådet. Den europeiska valutan blir en självständig valuta. Den skall ha en fast omräkningskurs till vilken den skall ersätta var och en av valutorna i de ingående länderna. De nationella centralbankerna, som dittills ansvarat för att bestämma och genomföra penningpolitiken för sin egen valuta, kommer att tillsammans med ECB utgöra en sammanhållen del av ECBS. ECBS kommer att börja bedriva en enhetlig penningpolitik för det europeiska valutaområdet. Allt detta föreskrivs i fördraget.

Det är värt att understryka den grundläggande karaktären av den förändring som kommer att ske vid starten av etapp tre i fråga om räntor och växelkurser i de deltagande medlemsländerna. De inbördes bilaterala växelkurserna kommer att upphöra att existera och ersättas av oåterkalleligen låsta omräkningskurser. De nationella valutorna kommer sinsemellan att upphöra att vara utländska valutor. I ekonomiskt hänseende kommer det att finnas endast en valuta, som kan uttryckas på olika sätt: antingen i termer av den europeiska valutaenheten eller i termer av var och en av de berörda nationella valutaenheterna.

Med tanke på att fördraget föreskriver att den europeiska valutan skall införas snabbt som den gemensamma valutan för de länder som ingår i det europeiska valutaområdet, måste myndigheterna i dessa länder vid starten av etapp tre vidta ett antal åtgärder som berör den slutliga övergången. Syftet med dessa åtgärder är att underlätta övergången för de ekonomiska aktörerna. I kommande avsnitt behandlas följande typer av åtgärder mera i detalj:

1) ECBS:s åtgärder vid starten av etapp tre,

2) förslag till åtgärder av nationella myndigheter vid starten av etapp tre.

4.1 ECBS:s åtgärder vid starten av etapp tre

Artikel 109*l*.4 i fördraget föreskriver att den europeiska valutan skall bli en självständig valuta redan vid starten av etapp tre. Stadgan för ECBS anger ECB:s kapital uttryckt i den europeiska valutan och stipulerar att den konsoliderade balansräkningen för ECBS skall bestå av tillgångar och skulder hos de nationella centralbankerna och hos ECB i tillämpliga delar. ECB och de nationella centralbankerna kommer att redovisa sina tillgångar och skulder i den europeiska valutan, och använda denna valuta i veckorapporter

över ECBS:s konsoliderade finansiella ställning. De konton som hålls av ECBS:s motparter kommer att uttryckas i den europeiska valutan.

ECBS kommer att tillkännage och genomföra sina *penningpolitiska transaktioner* i den europeiska valutan. Inom ramen för den enhetliga penningpolitiken kommer de nationella centralbankerna att använda den europeiska valutan gentemot sina motparter för noteringar, transaktioner och avveckling, bortsett från när omräkningsfaciliteter enligt nedan kommer till användning. Anbud som organiseras av de nationella centralbankerna kommer beloppsmässigt att vara uttryckta i den europeiska valutan. Belopp som betalas till eller från ECBS kommer att redovisas som belopp i den europeiska valutan.[6] Bilaga 2 visar hur den europeiska valutan kommer att kunna användas vid genomförandet av den enhetliga penningpolitiken direkt från starten av etapp tre.

Detsamma gäller ECBS:s *transaktioner i utländsk valuta*, oavsett om det gäller valutor i EU-länder som inte ingår i det europeiska valutaområdet eller valutor i icke-medlemsländer. Köp och försäljning av utlandsvalutor för egen eller kunders räkning kommer att utföras mot den europeiska valutan och avvecklas i samma valutaslag.

Med hjälp av *omräkningsfaciliteter* kommer belopp i europeisk valuta att kunna översättas enligt de oåterkalleligen fastlåsta omräkningskurserna till nationella valutor, och tvärtom. I princip kommer dessa faciliteter att finnas hos de finansiella instituten. De nationella centralbankerna kan dock tillhandahålla sådana för de institut som inte har kunnat förse sig med de nödvändiga omräkningsfaciliteterna. Tack vare omräkningsfaciliteterna kan motparterna till de nationella centralbankerna göra alla sina betalningar gentemot centralbankerna i nationella valutaenheter, i synnerhet vad gäller penningpolitiska transaktioner. Detsamma gäller i förekommande fall offentliga och privata kunder med konto i de nationella centralbankerna. Dessa kan likaså tack vare omräkningsfaciliteterna sända betalningsuppdrag eller annan information till centralbankerna uttryckt i nationella valutaenheter. Motparterna kan också få information om sina transaktioner med centralbankerna och kontoutdrag därifrån uttryckt i nationella valutaenheter. I och med att de nationella centralbankerna kommer att utgöra en del av ECBS, kommer de att redovisa samtliga transaktioner i den europeiska valutaenheten. De omräkningsfaciliteter som tillhandahålls av de nationella centralbankerna kommer att upphöra att gälla senast i samband med att de nationella sedlarna upphör att vara lagliga betalningsmedel.

Bilaga 3 till denna rapport ger en tekniskt mer detaljerad redogörelse för hur omräkningsfaciliteter kan fungera.

Betalningssystemen har givetvis en avgörande betydelse under övergångsprocessen. Vid starten av etapp tre kommer det att finnas en lång rad olika betalningssystem i de

---

6 Som information kan de nationella centralbankerna ange motsvarande belopp i de nationella valutaenheterna till dem som har konton hos centralbankerna.

deltagande medlemsländerna. En del av dessa system hanterar huvudsakligen stora belopp i samband med betalningar på interbankmarknaden och valutamarknaderna, vilka kräver snabb avveckling. Andra system hanterar främst smärre belopp som är kopplade till transaktioner i detaljistledet. En del system drivs i myndigheternas regi, andra sköts av privata aktörer. Infrastrukturerna varierar starkt mellan systemen, med det undantaget att det i alla system används en enda valutaenhet (dvs. deras respektive nationella valuta) och att den slutliga avvecklingen av betalningama i de flesta fall sker i den nationella centralbanken.

Vid starten av etapp tre kommer TARGET-systemet att vara i drift. ("TARGET" står för *Trans-European Automated Real-Time Gross Settlement Express Transfer*, dvs. ett betalningssystem för bruttoavveckling i realtid.)[7] TARGET-systemet kommer att kunna hantera såväl inhemska som gränsöverskridande betalningar och sålunda tillgodose behoven för den enhetliga penningpolitiken i etapp tre. Det Interlinking-system som skall skötas av ECBS kommer att koppla ihop de nationella systemen för bruttoavveckling av betalningar i realtid (RTGS-systemen). Interlinking-systemet kommer att operera i den europeiska valutan direkt från starten av etapp tre, och de nationella RTGS-systemen kommer att kunna göra det också. En allmän övergång av alla betalningssystem förutsätter beslut av privata marknadsaktörer, eftersom flera system drivs privat. Övergången för dessa system får beslutas på lämpligt sätt på nationell nivå.

Eftersom ECBS kommer att bedriva sin penningpolitik i den europeiska valutan, kommer likvida medel i denna valutaenhet att tillföras och dras in från *interbankmarknaden*. För att denna marknad skall fungera så smidigt som möjligt kommer den att tjäna på att gå över till den europeiska valutan.

ECBS kommer att stödja samordningen av marknadsaktörernas åtgärder för att säkerställa att penningmarknaden inom valutaområdet kan fungera smidigt i den europeiska valutan. ECBS kommer att medverka till att fastställa de viktigaste elementen för en sådan marknad, t.ex. normer för notering, transaktionstyper och säkerheter.

Eftersom de nationella valutorna från och med starten av etapp tre kommer att vara sammankopplade av oåterkalleligen fastlåsta omräkningskurser, kommer det inte längre att förekomma *valutamarknader* för dessa valutor utan endast rent matematiska omräkningar vid växling mellan dem. Marknadsaktörerna förväntas förändra sina marknadsrutiner och börja notera priser för tredjelandsvalutor gentemot den europeiska valutan. Detta kommer att bredda marknadens omfattning och stärka dess likviditet, vilket är en av de viktigare vinsterna med införandet av den europeiska valutan. De nationella centralbankerna kommer på samma sätt att ändra sina marknadsrutiner och notera tredjeländers valutor enbart mot den europeiska valutan. ECBS avser att uppmuntra och

---

7 Se EMI:s rapport om TARGET-systemet från maj 1995 för ytterligare detaljer.

stödja ansträngningarna att få till stånd en valutamarknad i den europeiska valutan som täcker hela EMU.

De nationella centralbankerna kommer att lösa in nationella sedlar till de officiella omräkningskurserna. Detta föreskrivs i artikel 52 i stadgan för ECBS.

4.2 Förslag till åtgärder av offentliga myndigheter vid starten av etapp tre

4.2.1 Lagstiftningsåtgärder

Som nämnts i föregående kapitel är det mycket viktigt att ett klart rättsligt regelverk är på plats från allra första dagen, så att man kan ge de ekonomiska aktörerna visshet om den europeiska valutans rättsliga ställning och om de oåterkalleligt fastlåsta omräkningskurserna till vilka den europeiska valutan skall ersätta de nationella valutorna. Detta rättsliga regelverk måste också göra det möjligt för de ekonomiska aktörerna att fritt göra sina transaktioner i antingen nationella eller europeiska valutaenheter.

Mer specifikt anser EMI att detta rättsliga regelverk bör läggas fast i lagstiftning på EG-nivå i form av en rådsförordning som grundas på artikel 109*l*.4 i fördraget. Denna skulle träda i kraft första dagen av etapp tre och ha direkt effekt inom det europeiska valutaområdet. Den skulle i synnerhet lägga fast följande delar:

- de omräkningskurser till vilka valutorna i de deltagande medlemsländerna oåterkalleligen skall låsas och till vilka den europeiska valutan skall ersätta de nationella valutorna,
- den rättsliga ställningen för den europeiska valutan,
- bestämmelser som kommer att styra tidpunkten och metoden för när och hur de nationella valutorna skall ersättas.-

EG-lagstiftningen bör utformas enligt *följande principer*:

För det första bör det rättsliga regelverket uppfylla principerna om *klarhet* och *acceptans* hos allmänheten.

För det andra bör EG-lagstiftningen säkerställa att de europeiska och nationella valutaenheterna är likställda i fråga om rättslig giltighet. Detta betyder att efter starten av etapp tre skall varje monetär skuld som är uttryckt i en nationell valutaenhet ha ett fast och oföränderligt motvärde i den europeiska valutaenheten till den officiella omräkningskursen, och tvärtom.

För det tredje bör det stå privata ekonomiska aktörer fritt att använda den europeiska valutaenheten utan några begränsningar i *avtalssammanhang* och vid kontantlösa transaktioner.

För det fjärde bör de regler som bestämmer *rättigheter och skyldigheter i andra sammanhang än avtal* följa två principer för att undvika att det uppstår en norm med dubbla valutor; dels bör ekonomiska aktörer inte tvingas att använda den europeiska valutaenheten innan övergången är helt genomförd, dels bör medlemsländerna ha möjlighet att föreskriva att deras respektive nationella valutaenhet skall användas för att ange sådana rättigheter och skyldigheter. Samtidigt skall medlemsländerna efter eget val kunna tillåta att den europeiska valutaenheten används i sådana sammanhang, utan att likväl tvinga någon till detta.

För det femte bör sedlar och mynt förbli *lagliga betalningsmedel* inom respektive nationsgränser tills övergången till den gemensamma valutan avslutats.

För det sjätte bör ECBS få möjlighet att genomföra sina *penningpolitiska transaktioner* i den europeiska valutan från och med starten av etapp tre.

Utifrån dessa principer har EMI granskat flera utformningar av det rättsliga regelverket. EMI kommer att lägga fram sina rekommendationer efter det att pågående studier har avslutats.

Det finns vidare ett behov av att i lag lägga fast enhetliga avrundningsregler som kan tillämpas när omräkningskurserna behöver användas. Avrundningsfrågan är en teknisk historia. Ett belopp som uttrycks i en viss nationell valutaenhet behöver inte alltid bli exakt samma tal när det har räknats om till motvärdet i den europeiska valutaenheten, avrundats och sedan åter omräknats till den ursprungliga nationella valutaenheten och avrundats en gång till. Att i lag bestämma ett förfarande för hur sådana smärre differenser i samband med avrundning skall redovisas kommer att medföra större klarhet om hur omräkningsfaciliteterna bör konstrueras.

4.2.2 Övergången för offentliga skulder

EMI räknar med att nyemissioner av offentliga lån kommer att uttryckas i den europeiska valutan från starten av etapp tre, särskilt när det gäller värdepapper som handlas aktivt på de finansiella marknaderna. Sådana åtgärder skulle främja utvecklingen av de finansiella marknaderna för den europeiska valutan och stärka dess likviditet och djup. Privata aktörer kommer att ha möjlighet att förvärva värdepapper i den europeiska valutaenheten mot avveckling av likviden i nationella valutaenheter. Värdet av de papper som säljs till småsparare skulle också kunna anges i nationella valutaenheter.

Tidpunkten och metoden för att byta valutaenhet på den utelöpande offentliga skulden bör utredas.

4.2.3 Andra typer av åtgärder av den offentliga sektorn

Myndigheterna rekommenderas att intensifiera sin informationskampanj till allmänheten för att göra det klart att övergången till den gemensamma valutan kommer att inträffa förhållandevis snart och att denna övergång i sig själv inte kommer att få någon effekt på köpkraften hos medborgarnas inkomster och besparingar. Framställningen av mynt i europeisk valuta behöver organiseras av de nationella myntverken och information om detta måste göras tillgänglig för berörda parter. Myndigheterna måste också redovisa hur de avser att lägga upp sin egen övergångsstrategi (se avsnitt 5.2).

5. SLUTFÖRANDET AV ÖVERGÅNGEN TILL GEMENSAM VALUTA

5.1 Övergången för kontanttransaktioner

Den exakta tidpunkten för när europeiska sedlar skall införas kommer att avgöras av ECB-rådet så snart som möjligt efter det att rådet inrättats, och under alla omständigheter före starten av etapp tre. Beslut om denna tidpunkt skall offentliggöras omedelbart. Introduktionen sker senast tre år efter starten av etapp tre. När lanseringsdagen fastställs skall man ta hänsyn till den förberedelsetid som krävs för att introducera en helt ny serie sedlar och mynt och vad som krävs för att bankväsendet skall kunna slutföra övergången för alla kontantlösa transaktioner (se avsnitt 5.2 nedan).[8]

De europeiska sedlarna och mynten kommer från första dagen som de är i omlopp att vara lagliga betalningsmedel vid sidan av de nationella sedlarna och mynten. De nationella centralbankerna kommer från och med den dagen att börja dra in de nationella sedlarna och mynten, och sex månader senare kommer dessa att förlora sin ställning som lagliga betalningsmedel inom hela det europeiska valutaområdet. De nationella centralbankerna kommer naturligtvis att - som en tjänst till allmänheten - fortsätta att byta ut de gamla nationella sedlarna mot europeiska sedlar, på samma sätt som idag sker i alla EU-länder när det gäller indragna sedlar.

Fyra skäl har föranlett EMI att välja en sex månader lång period för utbytet av nationella sedlar och mynt mot europeiska sådana. För det första kan de nya sedlarna och mynten inte införas över en natt. En större uppgift som tillkommer i detta sammanhang är att rent fysiskt dra tillbaka de gamla sedlarna och mynten, kontrollera äktheten hos dem och makulera dem. Att välja en kortare period än sex månader kan skapa flaskhalsproblem i banksystemet, inklusive de nationella centralbankerna. Med tanke på att en del av sedlarna är i omlopp i andra länder än de deltagande medlemsländerna, skulle en mycket kort indragningsprocess kunna vålla problem för dessa utomstående sedelinnehavare.

Ett andra skäl för att välja en sexmånadersperiod har att göra med det förhållandet att tillverkarna av sedel- och myntautomater har angivit att de kommer att behöva den tiden för att fysiskt ändra och/eller omprogrammera alla sina maskiner. För närvarande är ca 3,15 miljoner försäljningsautomater och 0,13 miljoner bankomater i bruk inom EU.[9] Des-

---

8 EMI har i artikel 109f.3 i fördraget specifikt tilldelats ansvaret för att övervaka de tekniska förberedelserna av de europeiska sedlarna. Arbetet på detta område har redovisats i EMI:s årsrapport 1994. Bilaga 4 förklarar mera i detalj de förberedelsetider som krävs för produktionen av europeiska sedlar.

9 I de flesta medlemsländer sker ungefär hälften av affärsbankernas sedelförsörjning till deras kunder via bankomater.

sa siffror, där bankpersonalens sedelräkningsmaskiner (TAS, Teller Assist Systems) inte ingår, kommer troligen att stiga under åren framöver.

För det tredje har bank- och finansväsendet uttryckt ett önskemål om att perioden med parallella valutor i omlopp skall hållas så kort som möjligt. En sexmånadersperiod har bedömts vara tillräckligt lång för de nödvändiga övergångsarrangemangen och samtidigt tillräckligt kort för att minimera riskerna med ett system med dubbla valutor.

Ett sista skäl sammanhänger med inlärningsprocessen hos den stora allmänheten. Även om informationskampanjer som genomförs i förväg i hög grad kommer att bidra till att göra allmänheten förtrogen med de kommande nya sedlarna och mynten, får svårigheterna med övergången på detta område inte underskattas. Det gäller inte bara en ny fysisk form för en hel serie sedlar och mynt; framför allt gäller det en förändring av räknesort. Folk måste få tillfälle att vänja sig vid att använda den nya räkneenheten. En sexmånadersperiod kan förmodas medföra en tillräckligt lång inlärningsperiod. En mycket lång period med dubbla valutor parallellt i omlopp kan få motsatt effekt genom att folk från början inte anstränger sig att vänja sig vid den nya räknesorten.

5.2 Övergången för kontantlösa transaktioner

I och med att europeiska sedlar och mynt införs och den offentliga förvaltningen går över till den nya valutan i sina transaktioner (t.ex. för utbetalningar av löner till offentliganställda och av sociala förmåner, uppbörd av skatter och offentlig upphandling) kommer bank- och finansväsendet att förmås slutföra övergången för kontantlösa transaktioner. Även sektorerna utanför bankväsendet kan komma att betrakta den första dagen för införandet av europeiska sedlar och mynt och den offentliga sektorns övergång som ett mål för den egna slutliga övergången vid samma tidpunkt eller mycket snart därefter.

Den europeiska valutaenheten bör börja användas i den offentliga sektoms verksamheter i samtliga deltagande medlemsländer ungefär vid den tidpunkt då europeiska sedlar och mynt införs. Tidsramarna bör läggas fast i EG-lagstiftning och kunna ge visst utrymme för enskilda medlemsländer. Myndigheterna skulle dock fortsätta att acceptera betalningar i nationella valutaenheter så länge som nationella sedlar och mynt förblir lagliga betalningsmedel. De offentliga organen skulle kunna förklara sig beredda att ta emot betalningar i den europeiska valutaenheten redan något innan de europeiska sedlarna och mynten införs.

Övergången skall slutföras sex månader efter den första dagen för introduktionen av de europeiska sedlarna och mynten, dvs. den dag då nationella sedlar och mynt upphör att vara lagliga betalningsmedel. Vid den tidpunkten kommer alla monetära skulder i rättslig

mening att kunna inlösas endast i den europeiska valutan. Bank- och finansväsendet skall enbart hantera transaktioner i den europeiska valutan.

6. GEMENSAMMA INSATSER FÖR EN FRAMGÅNGSRIK ÖVERGÅNG: FÖRESTÅENDE UTMANINGAR

En plan kan endast ge avsett resultat om planeringstadiet följs upp med att den görs detaljerad och att alla enskilda delar genomförs på ett ändamålsenligt sätt. Detta gäller särskilt tydligt när det gäller en så komplicerad uppgift som att få en grupp länder med sofistikerade finansiella system att tillsammans gå över till en gemensam valuta. Fördraget är mycket bestämt vad gäller oåterkalleligheten i steget över till etapp tre och till det europeiska valutaområdet, vilket ytterligare understryker vikten av att alla delar som är nödvändiga för att framgångsrikt fullborda detta projekt genomförs på ett sammanhållet sätt. Detta kommer naturligtvis att kräva att alla ekonomiska aktörer deltar aktivt, eftersom alla använder pengar. Från ekonomisk synpunkt kan uppgiften angripas både från utbudssidan - genom att göra den europeiska valutan tillgänglig för alla användare - och från efterfrågesidan - genom att den europeiska valutan accepteras av alla användare. Den speciella karaktären hos utmaningarna som måste mötas varierar beroende på vilket synsätt man anlägger.

Att tillhandahålla den nya valutan är främst en fråga om tekniska förberedelser. ECBS kommer att behöva ha hela sin operativa struktur på plats första dagen av etapp tre för att genomföra hela övergången, utom i fråga om sedlarna, för vilka ett separat slutdatum bestäms och tillkännages innan etapp tre börjar. Den offentliga sektorn, som i flera medlemsländer representerar nästan halva bruttonationalprodukten, utövar av just det skälet ett avsevärt inflytande genom det sätt på vilket den förbereder sig inför övergången. Den privata sektorn kommer att spela en nyckelroll genom att inrätta en erforderlig struktur för att klara av transaktioner i den nya valutan. I synnerhet de som tillhandahåller monetära och finansiella tjänster har ett särskilt ansvar i det sammanhanget, eftersom de kommer att behöva underlätta användbarheten av de nya pengarna som betalningsmedel och värdebevarare. Det blir nödvändigt att se till att alla de åtgärder som vidtas av dessa ekonomiska aktörer kompletterar och förstärker varandra när det gäller att nå slutmålet. I det avseendet har myndigheterna en naturlig övervakningsroll, både på nationell och europeisk nivå. De måste utföra uppgiften i nära samverkan med den privata sektorn. EMI och de nationella centralbankerna är fast beslutna att på både EU-nivå och nationell nivå uppmärksamt följa hur anpassningen går i den finansiella sektorn. De är redo att samverka med andra myndigheter för att utbyta information och samordna de åtgärder som har med det finansiella systemet att göra för att underlätta övergången till den gemensamma valutan.

Hur man lyckas skapa en naturlig efterfrågan på den europeiska valutan beror i sista hand på hur väl man får allmänheten att godta den. Förtroende för den nya valutan förutsätter tillräckliga förkunskaper om planerna för hur den skall införas. Även på den punkten krävs en samordning av insatserna från EMI, nationella centralbanker, ECBS - sedan det upprättats - som skall ge ut den europeiska valutan, EU-myndigheter och nationella myndigheter samt den privata sektorn, i synnerhet bank- och finansväsendet. För att bygga upp ett förtroende hos dem som skall använda den europeiska valutan, däribland dem som är bosatta utanför det gemensamma valutaområdet, kommer det att krävas en målmedveten insats från myndigheternas sida, inriktad på att hålla valutans köpkraft stabil och att övertyga marknadema om att myndigheterna kommer att kunna och vilja hålla fast vid en sådan politik. Uppbyggnaden av ett sådant förtroende är i själva verket redan i gång, nämligen i den meningen att medlemsländerna gör vad som krävs för att uppfylla fördragets konvergenskriterier. Så snart som det har bestämts vilka länder som skall ingå i valutaområdet, kan myndigheterna i dessa länder behöva intensifiera sina förtroendeskapande insatser före övergångens sista skede. Då måste man förvissa sig om att övergångens två sidor, utbuds- och efterfrågesidan, tillsammans leder till ett framgångsrikt resultat.

BILAGOR

Bilaga 1:	Dialog med bankväsendet om övergången till gemensam valuta
Bilaga 2:	Exempel på hur den gemensamma penningpolitiken kan föras i den europeiska valutan
Bilaga 3:	Omräkningsfaciliteter
Bilaga 4:	Förberedelser av europeiska sedlar
Bilaga 5:	Översikt över åtgärder av ECBS och förslag till åtgärder av offentliga myndigheter för att genomföra övergången
Bilaga 6:	Ordlista för tekniska begrepp
Bilaga 7:	Fördragets bestämmelser om övergången

Bilaga 1

DIALOG MED BANKVÄSENDET OM ÖVERGÅNGEN TILL GEMENSAM VALUTA

Våren 1995 arrangerade EMI en omfattande undersökning inom EU-ländernas bankväsen. Nära 400 affärsbanker i samtliga medlemsländer kontaktades genom de nationella centralbankerna. Denna enkät har visat sig vara den mest omfattande i sitt slag som hittills har genomförts på EU-nivå vad gäller övergången till den gemensamma valutan. Den omfattade inte bara storbanker, utan det gjordes också en medveten satsning för att nå ett representativt urval av medelstora och mindre banker.

Avsikten med enkäten var allmänt sett inte att få fram exakta, kvantitativa indikationer om den tid som bankerna kommer att behöva för övergången. Den sågs snarare som en utgångspunkt för en mera teknisk diskussion med bankerna, varvid svaren från de intervjuade bankerna förväntades ange de områden som är viktigast för en sådan fördjupad dialog. Enkäten har givit upphov till ett intensifierat åsiktsutbyte mellan EMI och de nationella centralbankerna å ena sidan och affärsbankerna å andra sidan.

Vid den tidpunkt när enkäten genomfördes, våren 1995, uppgav bara en relativt liten andel av de svarande EU-bankerna att deras affärsbeslut i betydande grad påverkades av planerna på en gemensam valuta. Offentliggörandet av denna rapport - och det beslut som Europeiska rådet väntas fatta om referensscenariot i Madrid i december i år - kan komma att öka beredskapen inom bankväsendet att börja förbereda övergången för egen del.

I själva verket uppgav en betydande del av banksektorn att man kommer att sätta igång med förberedelsearbetet efter det att scenariot offentliggjorts, även om man inte vet vilka länder som kommer att ingå i det gemensamma valutaområdet från början. Frågan om det egna landets deltagande är likväl en viktig faktor för bankerna när de skall genomföra de investeringar som de planerar för att anpassa sin egen organisation i samband med övergången.

Genom kontakterna med bankväsendet har det blivit möjligt att dra några preliminära slutsatser om hur komplexa de anser anpassningsåtgärderna vara för att införa den europeiska valutan.

Några av frågorna till bankerna utgick från ett scenario där ECBS antogs börja bedriva sin penningpolitik i den europeiska valutan från första början av etapp tre.

På frågan om följderna av att bankernas konton hos centralbankerna ändras till den europeiska valutan svarade de flesta bankerna att det skulle behövas mellan sex och tolv månader för att ändra den interna hanteringen av detta konto från nationell till europeisk valuta. Beträffande andra transaktioner med centralbankerna ansåg bankerna att det skulle gå fortast att klara övergången när det gäller öppna marknadsoperationer mellan dem själva och ECBS samt när det gäller valutatransaktioner; på dessa områden angavs en förberedelsetid på mindre än tolv månader. Bankerna ansåg att det skulle behövas ungefär 18 månader för att förbereda sig för att RTGS-systemet går över till den gemensamma valutan.

Bankerna ombads också att bedöma effekterna på penning- och finansmarknaderna av att ECBS bedriver sin penningpolitik i den europeiska valutan från starten av etapp tre. En stor majoritet av bankerna i praktiskt taget alla medlemsländer bedömde att interbankmarknaden skulle komma att övergå till den europeiska valutan antingen mycket snabbt eller stegvis - som en följd av att ECBS:s transaktioner och det heltäckande TARGET-systemet gått över till denna valuta. Bankerna skulle behöva skaffa utrustning för att kunna anpassa sig till denna förändring. Beträffande valutamarknaderna förväntade bankerna en snarlik utveckling som den på interbankmarknaden så fort som ECBS börjar operera i den europeiska valutan. Även för stora företag utanför banksektorn (exempelvis multinationella företag) förväntades entydigt en snabb övergång till den gemensamma valutan. Vad gäller privata emittenter av värdepapper väntade bankerna dock att dessa skulle gå över till den europeiska valutan mera gradvis efter det att ECBS gjort detta och interbankmarknaden och valutamarknaderna hade följt efter.

Under sommaren och hösten 1995 har kontakterna intensifierats mellan å ena sidan banksektorn — både på europeisk och nationell nivå — och å andra sidan EMI och de nationella centralbankerna. Detta har lett till nya insikter för båda parter, vilket föranlett flera banker att revidera sina uppfattningar och planeringsstrategier med avseende på förändringsprocessen. Samtidigt har den gett EMI:s råd en möjlighet till fördjupad förståelse av övergångsprocessens följdverkningar för olika kategorier av finansiella institutioner.

Efter det att Europeiska rådet har offentliggjort huvuddragen i ett referensscenario för övergången i december 1995 väntas EMI:s och de nationella centralbankerna utveckla kontakterna ytterligare med bankväsendet i Europa. Detta kommer att kunna leda till en mer detaljerad planering av övergången. Med hjälp av en sådan detaljplanering kommer det att bli möjligt att genomföra övergången i tid, så snart som det har bestämts vilka länder som skall ingå i det gemensamma valutaområdet från första början.

Bilaga 2

EXEMPEL PÅ HUR DEN GEMENSAMMA PENNINGPOLITIKEN KAN FÖRAS I DEN EUROPEISKA VALUTAN

Från och med starten av etapp tre kommer ECB att utforma den enhetliga penningpolitiken och ECBS att genomföra alla penningpolitiska transaktioner i den europeiska valutan.

ECBS - dvs. ECB och de nationella centralbankerna - skall styras av ECB:s beslutande organ; dessa skall ansvara för utformningen och verkställandet av den enhetliga penningpolitiken. De beslutande organen skall kunna ge instruktioner om att ECB och de nationella centralbankerna skall utföra de penningpolitiska transaktioner som detta föranleder. För detta ändamål får såväl ECB som de nationella centralbankerna öppna konton för banker och andra marknadsaktörer.

När *penningpolitiken* skall utformas och verkställas, måste ECBS följa en rad olika indikatorer för hela det europeiska valutaområdet, däribland diverse monetära och finansiella aggregat. Dessa data för hela unionen kommer i sin tur att bygga på data som anges i de olika valutaenheter som är i bruk i de deltagande medlemsländerna, omräknade och uttryckta i den europeiska valutan. Mera allmänt gäller att ECBS kommer att redogöra för sina transaktioner och publicera all statistisk information i den europeiska valutan.

Att ECBS kommer att genomföra samtliga sina *penningpolitiska transaktioner* i den europeiska valutan innebär att ECBS kommer att använda den europeiska valutan som räkneenhet för att offentliggöra alla relevanta villkor samt för att genomföra och registrera alla transaktioner med sina motparter. Den europeiska valutan blir även den valuta i vilken dessa transaktioner avvecklas, dvs. den valuta i vilken centralbanksmedlen uttrycks. För att förtydliga hur ECBS:s transaktioner skulle genomföras i den europeiska valutan efter starten av etapp tre, ges här två exempel: en öppen marknadsoperation och en utlåningstransaktion inom ramen för en stående facilitet.

Som exempel på en *öppen marknadsoperation* betraktas här ett återköpsavtal mot säkerhet (*repa*), som f.n. är den typ av öppen marknadsoperation som oftast används av centralbankerna i Europa. Repor kommer att genomföras främst via anbud till de villkor som från gång till gång tillkännages av ECBS. ECB kan välja att lägga reporna till rörlig eller fast ränta.

När en repa skall läggas till *rörlig ränta*, begär ECBS in anbud på volym och pris, angivet i den europeiska valutan. En affärsbank kan delta i anbudsförfarandet genom att ge ett anbud till en nationell centralbank där erbjuden räntesats och önskat belopp anges.

Därefter kontrollerar den nationella centralbanken beloppet och kvaliteten i det underliggande värdepapper som utgör säkerhet för kapitalbeloppet; om värdepapperet är uttryckt i en nationell valutaenhet, måste den nationella centralbanken räkna om beloppet till den europeiska valutaenheten. På basis av de uppgifter som samlas in från de nationella centralbankerna värderar ECB alla anbuden och allokerar därefter medel efter de bestämda räntesatserna till var och en av de banker vars anbud accepteras. Kontona för dessa banker hos de nationella centralbankerna krediteras därmed i den europeiska valutan, och varje bank får besked om tilldelat belopp.

När en repa skall läggas till *fast ränta*, meddelar ECBS att man är beredd att tillhandahålla medel med kort löptid till en bestämd ränta. Affärsbankerna inbjuds att komma in med anbud och ange det belopp som de vill erhålla till den fasta räntan. Anbuden ges till den nationella centralbanken. Liksom i fallet med en repa till rörlig ränta behöver den nationella centralbanken kontrollera säkerheten och vid behov omräkna dess värde till den europeiska valutan och sedan sända informationen till ECB. Efter att ha insamlat all information från de nationella centralbankerna beslutar ECB om man helt eller delvis skall tillgodose kraven från de olika motparterna. Bankernas konton hos de nationella centralbankerna krediteras i den europeiska valutan.

När det gäller en *stående facilitet* (t.ex. en utlåningsfacilitet) kommer en banks behov av att låna till de villkor som ECB tillkännagett i förväg normalt att uttryckas i den europeiska valutan. Säkerhet för lånen kan utgöras av instrument som är uttryckta i antingen den europeiska valutaenheten eller nationella valutaenheter; oberoende av valutaenhet räknas säkerheten om till den europeiska valutan för att ECBS skall kunna kontrollera att den är tillräcklig. Både de enskilda transaktionerna och en banks utestående kontoställning anges i den europeiska valutan i ECBS:s redovisning.

Under alla omständigheter kommer de finansinstitutioner som inte själva kan räkna om belopp uttryckta i nationella valutaenheter till belopp i den europeiska valutaenheten, och tvärtom, att kunna kommunicera i den nationella valutaenheten med de nationella centralbankerna och ta emot information från dem uttryckt i den nationella valutaenheten vid sidan av information som uttryckts i den europeiska valutaenheten.

Bilaga 3

OMRÄKNINGSFACILITETER

1. INLEDNING

Under tiden från starten av etapp tre fram till den tidpunkt då övergången till den gemensamma europeiska valutan slutförs kommer två valutaenheter att vara i omlopp i varje deltagande medlemsland: den nationella och den europeiska valutaenheten.

En metod för att hantera att två valutaenheter är i omlopp parallellt i ett land är att dubblera infrastrukturen för de inhemska betalningssystemen och redovisningsförfarandena, så att varje valutaenhet får sin egen administrativa miljö. Även om dubbla system i vissa fall kan vara ett kostnadseffektivt sätt att hantera två valutanheter samtidigt, skulle denna metod, om den tillämpades generellt på samtliga betalningssystem, medföra avsevärda kostnader; detta skulle göra den ointressant under övergångsperioden, särskilt med tanke på att de båda valutenheterna endast samexisterar temporärt.[10]

Den alternativa metod som föredras baseras i stället på omräkningsfaciliteter, som - oavsett vilken valuta som är aktuell i en enskild transaktion - införs för att göra det möjligt för de finansiella mellanhänderna och betalningssystemen att hantera betalningar i endera av de två valutaenheter som används i ett land inom det europeiska valutaområdet. Dessa faciliteter kommer att bestå av regler eller algoritmer med anvisningar om hur belopp i den europeiska valutaenheten kan räknas om till nationella valutaenheter, och tvärtom. Sådana algoritmer grundas på en enkel multiplikation (eller division) med den fasta omräkningskursen och bör i princip vara mycket lätta att lägga in i vilket datasystem som helst. Den enda praktiska svårigheten kan vara att sådana algoritmer måste läggas in i ett stort antal program och förfaranden. Man måste också se till att den enhet som används i redovisningen av enskilda transaktioner alltid är identifierbar.

Beroende på hur omräkningsfaciliteterna används kan de resultera i en *betalningsomräkning* eller en *redovisningsomräkning*. En betalningsomräkning behövs när en betalning uttrycks i en annan valutaenhet än den som används i det betalningssystem där betalningen utförs (bankernas interna handläggningssystem eller systemen för överföring av belopp mellan bankerna). En redovisningsomräkning är nödvändig när valutaenheten för en betalning inte är densamma som den som används i redovisningen hos mellanhanden i betalningskedjan.

---

[10] Av samma skäl är det uteslutet att upprätta en infrastruktur som gör det möjligt för betalningssystemen att hantera alla nationella valutaenheter i de länder som ingår i det europeiska valutaområdet.

Även om de flesta omräkningsfaciliteterna förmodligen kommer att inrättas separat av de enskilda instituten, blir det nödvändigt att fastställa vissa föreskrifter, antingen på EU-nivå eller på banknivå i varje enskilt land.

På EU-nivå måste myndigheterna säkerställa att omräkningskurserna blir enhetliga inom hela det europeiska valutaområdet. Detta gäller i synnerhet antalet decimaler som skall användas, inte bara för omräkningskurserna mellan den europeiska valutaenheten och varje nationell valutaenhet, utan även för de bilaterala omräkningskurserna mellan nationella valutaenheter. Det kan antas att EU-reglerna på detta område kommer att vara få.

De flesta reglerna kommer i stället att behöva fastställas på nationell nivå i samarbete mellan centralbanken och landets bankväsende. Detta är en följd av att de nuvarande systemen för att hantera betalningar alltid berör flera kreditinstitut och oftast har särskilda föreskrifter, förfaranden och infrastrukturer som i hög grad skiljer sig åt från land till land. Dessa nationella arrangemang kommer främst att gälla var omräkningsfaciliteterna skall placeras och eventuella anpassningar av dataformat.

2. OMRÄKNINGSFACILITETERNAS PLACERING

Interlinking-systemet i TARGET kommer att arbeta i den europeiska valutaenheten direkt från starten av etapp tre. De nationella RTGS-systemen kommer likaså att kunna göra det från samma tidpunkt i de länder som ingår i det europeiska valutaområdet. Detta gäller dock inte nödvändigtvis andra system. I synnerhet kan de nettningsystem som hanterar betalningar i detaljistledet arbeta i den nationella valutaenheten under loppet av dagen och göra avvecklingen i centralbanksmedel (i den europeiska valutaenheten) först vid dagens slut.

Omräkningsfaciliteterna kommer att behöva organiseras på ett sådant sätt att det går att hantera betalningar i en annan valutaenhet än dem som betalningssystemet arbetar i.[11] Idealet vore att dessa faciliteter skulle läggas in i respektive banks programvara. Men det kan också förväntas att omräkningarna i vissa länder eller i vissa system utförs i själva betalningssystemet. När det gäller de RTGS-system där det sker en omedelbar avveckling i centralbanksmedel, skall centralbankerna kunna acceptera betalningar som uttrycks i nationell valutaenhet och räkna om dem till den europeiska valutaenheten för att hjälpa de kreditinstitut som finner det svårt att själva ta fram omräkningsfaciliteter.

---

[11] Om nettningssystem arbetar i den nationella valutaenheten, behövs en omräkningsfacilitet också för att ordna avvecklingen i centralbanksmedel.

Till följd härav kommer omräkningsfaciliteterna förmodligen att organiseras på olika sätt från land till land och från institut till institut. Dessa skillnader borde inte betyda alltför mycket, under förutsättning att det finns en obruten kedja som smidigt kan hantera finansiella transaktioner i de europeiska och nationella valutaenheterna mellan banker, betalningssystem för stora belopp och centralbanker.

Nedan ges tre exempel på hur omräkningsfaciliteterna skulle kunna organiseras. I samtliga fall skulle det behövas en redovisningsomräkning, om banken ifråga förmedlar betalningar i en annan valutaenhet än den som gäller för dess redovisningssystem.

Exempel 1

Antag att 1) en kund sänder ett betalningsuppdrag i den nationella valutaenheten till sin bank och 2) betalningen behöver hanteras via ett RTGS-system (med avveckling via bankens konto hos den nationella centralbanken i den europeiska valutan).

I detta fall görs en betalningsomräkning från nationell till europeisk valutaenhet av banken i dess egen programvara. Betalningen utförs sedan via RTGS-systemet i den europeiska valutaenheten.

Nationella centralbanker kan dock gå med på att tillhandahålla omräkningsfaciliteter för de motparter som inte själva kan inrätta sådana, så att bankerna kan sända sina betalningar i den nationella valutaenheten. I sådant fall räknar centralbanken om den mottagna betalningen innan den avvecklas.

Exempel 2

Antag att 1) en kund sänder ett betalningsuppdrag i den nationella valutaenheten till sin bank och 2) betalningen hanteras via ett nettningsystem.

Om systemet arbetar i den nationella valutaenheten, behöver omräkningsfaciliteter inrättas endast om saldona avvecklas i centralbanksmedel vid dagens slut. I princip skulle denna facilitet lätt kunna läggas in i programvaran för nettningssystemet.

Om systemet arbetar i den europeiska valutaenheten, behöver en omräkning göras, antingen av banken själv eller inom systemets programvara, innan betalningen nettas mot andra betalningar.

Exempel 3

Antag att 1) en kund sänder ett betalningsuppdrag i den europeiska valutaenheten till sin bank och 2) betalningen genomförs via ett nettningssystem som arbetar i den nationella valutaenheten.

Liksom i föregående fall behöver en omräkning göras, antingen av banken själv eller inom systemets programvara, innan betalningen nettas mot andra betalningar.

3. MODIFIERINGAR AV DATAFORMAT

Eventuella ändringar av dataformat behöver också diskuteras mellan bankerna i varje enskilt land. Dataformat är konventioner som alla som medverkar i ett betalningssystem måste följa för att betalningarna skall kunna genomföras med full automatik.

I dag utgår dataformaten nästan alltid från att betalningsbeloppen är uttryckta i endast en valutaenhet. Om kunderna får lämna betalningsuppdrag i två valutaenheter efter starten av etapp tre, borde dataformaten innehålla åtminstone en indikation som gör det möjligt att sortera betalningarna och eventuellt räkna om beloppen. Denna metod förefaller i de flesta länder vara den som är minst kostsam att införa; den vållar dock avrundningsproblem som kan vara svåra att lösa vid flera betalningsomräkningar i följd. Om vi t.ex. antar att omräkningskursen är 3, skulle en betalning med valören 1.000.000 i den nationella valutaenheten bli 333.333,33 i den europeiska valutaenheten när den omräknas en gång och 999.999,99 om den räknas om tillbaka till den nationella valutaenheten.

Denna olägenhet skulle kunna minskas om beloppen i båda valutaenheterna kunde inkluderas i dataformatet. Då skulle omräkning bara behöva ske en gång, och resultatet skulle anges i ett tilläggsfält i dataformatet. Därefter skulle betalningssystemens olika beståndsdelar "läsa" rätt fält, beroende på om de arbetar i den europeiska eller den nationella valutaenheten. Denna lösning skulle vålla färre avrundningsproblem men kan samtidigt innebära avsevärt högre kostnader.

Bilaga 4

FÖRBEREDELSER AV EUROPEISKA SEDLAR

1. EMI:s förberedande arbete på sedelområdet

Innan beslut fattas om den faktiska produktionen av europeiska sedlar, måste en lång rad frågor övervägas. En del av de beslut som är nödvändiga kommer att förberedas av EMI.[12] EMI:s råd har redan enats om att den högsta myntvalören skall vara 2 och att 5 skall vara den lägsta sedelvalören. Man har preliminärt kommit överens om att utgå från en sekvens om 1:2:5 och att ha sedlar i sju valörer mellan 5 och 500 enheter av den europeiska valutan.

Beträffande utformningen av de europeiska sedlarna är två alternativ fortfarande aktuella: helt identiska sedlar - och sedlar som är identiska på ena sidan men som har en nationell symbol av begränsad storlek på den andra.

Valet av teman och bildmotiv på var och en av de sju sedlarna övervägs för närvarande. I det arbetet bistås EMI av en rådgivande kommitté som består av experter i historia, psykologi, konst och grafisk formgivning. Samtidigt diskuteras sedlarnas tekniska specifikationer, men beslut i dessa frågor måste bygga på de senaste tekniska landvinningarna i fråga om reproduktionsmetoder och säkerhetskriterier för sedlar.

När bildmotiven har beslutats, kommer det att ta flera månader för formgivaren att utarbeta ett utkast som uppfyller samtliga krav i fråga om motiv och tekniska specifikationer och som har en, allmänt sett, tillfredsställande utformning. På den punkten kommer EMI att biträdas av rådgivare med specialistkunskaper i tryckteknik och grafisk formgivning.

Slutligen kommer EMI:s råd att behöva välja ut de förslag till utformning som skall bli underlag för originalen till de europeiska sedlarna, varefter originalen överförs till tryckplåtar. Det blir ECB:s ansvar att fatta slutligt beslut och ge klartecken till produktionsfasen.

2. Produktionsfasen

Den egentliga produktionsfasen definieras som tidsrymden mellan det att tryckplåtarna tas emot i tryckeriet och det att europeiska sedlar levereras i tillräckligt stora upplagor för att de nya sedlarna skall kunna introduceras bland allmänheten.

---

[12] Det förekommer också en samordning mellan EMI och myntverkens chefer när det gäller förberedelser av införandet av europeiska mynt.

Så snart som prover har godkänts och tryckmaterial (tryckfärger, papper, säkerhetstrådar och folier) är på plats, måste tryckpressarna och annan utrustning förberedas. Efter slutligt godkännande av ett tryckt ark är förberedelseperioden avslutad och produktionen kan börja.

De flesta tryckerier inom EU använder sig av arkpressar där pappersark som skurits i förväg trycks i flera efter varandra följande processer (offset, koppartryck och numrering). I några medlemsländer används rotationspressar, varvid rullar av oskuret papper passerar i en och samma maskin genom offset-, koppartrycks- och numreringsstationer, dock ej nödvändigtvis i just den ordningen. Förutom ark- eller rotationstryck använder en del medlemsländer applikation av folie och screentryck.

Efter besiktning med kvalitetskontroll skärs, sorteras, räknas och packas de färdiga sedlarna av helautomatiserade maskiner och levereras till kassaavdelningarna i de nationella centralbankerna.

3. Utbyte av nationella sedlar och mynt mot europeiska

Vid 1994 års utgång var drygt tolv miljarder sedlar och 70 miljarder mynt, med en vikt om mer än 300.000 ton, i omlopp i EU:s medlemsländer. Alla dessa sedlar och mynt behöver inte bytas ut, eftersom alla medlemsländerna inte kommer att vara med i det gemensamma valutaområdet direkt från starten. Vidare kommer vissa belopp, särskilt i form av mynt, att ha försvunnit eller skadats och därför inte att inlämnas för utbyte mot de europeiska sedlarna och mynten.

Inemot 50 procent av sedelbetalningarna från affärsbankerna till deras kunder går via olika former av bankautomater. För att tillverkarna av dessa maskiner skall kunna anpassa maskin- och programvaran i sina produkter till de europeiska sedlarna så snabbt som möjligt, behöver de teknisk förhandsinformation och prover på sedlarna några månader i förväg. Trots en sådan framförhållning kommer den begränsade personaltillgången i förhållande till det stora antalet maskiner som berörs att leda till att ett antal bankautomater måste fortsätta att distribuera nationella sedlar en viss tid efter introduktionen av de europeiska sedlarna. Detsamma gäller för myntautomater. Vid indragningen av nationella sedlar och mynt genom ECBS:s försorg måste man sålunda beakta att det kommer att finnas kvar en efterfrågan på dessa sedlar och mynt, låt vara i minskande omfattning.

Det fysiska mottagandet, kontrollen, lagringen och makuleringen av de nationella sedlarna och mynten kommer att bli en större uppgift för centralbankerna i de deltagande

medlemsländerna, liksom för affärsbankerna i deras egenskap av betalningsförmedlare. Det är möjligt att nationella sedlar och mynt kommer att strömma tillbaka snabbt till centralbankerna via affärsbankerna, för det fall att det uppstått ett uppdämt behov av europeiska sedlar och mynt. Att ta hand om återflödena av sedlar och mynt kan bli ett rejält kraftprov för den befintliga organisationen, då den i dag är avpassad för ett lägre tempo i fråga om återströmningen av sedlar och mynt. Detta skulle även kunna hända om det sker ett snabbt återflöde av sedlar och mynt mot slutet av sexmånadersperioden efter en trög start. Därför behöver troligen särskilda förfaranden till för att påskynda räkningen och äkthetskontrollen av de återströmmande sedlarna och mynten. Det kommer kanske också att bli nödvändigt med en utbyggnad av förvaringskapaciteten, om förfarandena vid makulering av nationella sedlar och mynt inte kan hålla jämna steg med återströmningen.

ÖVERSIKT ÖVER ÅTGÄRDER AV ECBS OCH FÖRESLAGNA ÅTGÄRDER AV OFFENTLIGA MYNDIGHETER FÖR ATT GENOMFÖRA ÖVERGÅNGEN

1. ÅTGÄRDER AV ECBS

Period	Åtgärd
Mellan beslutet att gå vidare till etapp tre och den faktiska starten av etapp tre	- förbereda övergången så att ECB och de nationella centralbankerna skall kunna bedriva penning- och valutapolitik i den gemensamma valutan från starten av etapp tre - göra ECB operativt och förbereda användningen av alla erforderliga instrument - besluta och slutligt testa regelverket för ECBS så att centralbankerna kan arbeta helt i den europeiska valutan från starten av etapp tre - inleda produktionen av europeiska sedlar och tillkännage när de skall införas och när de nationella sedlarna skall upphöra att gälla som lagliga betalningsmedel - medverka i förberedelserna av den lagstiftning som är nödvändig i samband med införandet av den europeiska valutan

Period	Åtgärd
Från och med starten av det europeiska valutaområdet	- bedriva den enhetliga penning- och valutapolitiken i den europeiska valutan - starta betalningssystemet TARGET i den europeiska valutan - tillhandahålla omräkningfaciliteter för motparter som inte kan utföra omräkningar mellan nationella och europeiska valutaenheter - främja samordningen av åtgärder som marknadsaktörerna vidtar för att penningmarknaden kan fungera störningsfritt i den europeiska valutan i hela unionen - uppmuntra och främja insatser för att få till stånd en snabb utveckling av en valutamarknad i den europeiska valutan och i förekommande fall notera tredjelandsvalutor mot endast den europeiska valutan - växla in nationella sedlar till de officiella omräkningskurserna - övervaka hur övergången går i den finansiella sektorn - samarbeta med offentliga myndigheter och finansiella institut för att underlätta att övergången sker i ordnade former i både den offentliga och privata sektorn
Sexmånadersperioden för övergången av alla transaktioner i kontant och kontantlös form	- sätta europeiska sedlar (och mynt) i omlopp - dra in nationella sedlar (och mynt) - övervaka hur övergången utvecklas i den offentliga och privata sektorn i den mån som detta är av betydelse för det finansiella systemet
Efter övergångsperiodens slut	- fortsätta att, som en tjänst till allmänheten, byta ut de gamla nationella sedlarna och mynten mot europeiska sedlar och mynt

2. FÖRESLAGNA ÅTGÄRDER AV OFFENTLIGA MYNDIGHETER

Period	Åtgärd
Mellan beslutet att gå vidare till etapp tre och den faktiska starten av etapp tre	- utse ECB:s direktion - anta kompletterande EG-lagstiftning angående upprättandet av ECBS och tillämpningen av penningpolitiska instrument - anta lagstiftning på EU-nivå och nationell nivå för att möjliggöra införandet av den europeiska valutan - inleda produktionen av europeiska mynt och tillkännage när de skall införas och när nationella mynt skall upphöra att vara lagliga betalningsmedel - genomföra en bred informationskampanj som riktas till allmänheten angående övergången till den europeiska valutan
Från och med starten av det gemensamma valutaområdet	- nyemissioner av offentliga lån förväntas ske i den europeiska valutan - tillkännage den specifika organisationen för övergången i offentliga förvaltningar - inrätta mekanismer på europeisk och nationell nivå för att övervaka hur övergången framskrider inom den privata sektorn och ge vägledning om så är påkallat
Sexmånadersperioden för övergången av alla transaktioner i kontant och kontantlös form	- genomföra övergången fullständigt inom hela den offentliga förvaltningen, men fortsätta att ta emot betalningar i nationella valutaenheter så länge som nationella sedlar och mynt är lagliga betalningsmedel - sätta de europeiska mynten i omlopp - övervaka övergången i den privata sektorn
Efter övergångsperiodens slut	- fastställa att sedlar och mynt i den europeiska valutan är enda lagliga betalningsmedel genom att upphäva denna ställning för nationella sedlar och mynt - att under ytterligare någon tid fortsätta att underlätta för allmänheten i den nya situationen med en gemensam valuta

Bilaga 6

ORDLISTA FÖR TEKNISKA BEGREPP

ECB: Europeiska centralbanken skall vara en juridisk person. ECB skall se till att de arbetsuppgifter som tilldelats ECBS (se ECBS) genomförs antingen av banken själv med stöd av dess stadga eller av de nationella centralbankerna. ECB kommer att ha ensamrätt att ge tillstånd till sedelutgivning i gemenskapen under etapp tre av EMU (se Etapper i Ekonomiska och monetära unionen).

ECB-rådet: består av ECB:s direktionsledamöter och av cheferna för de nationella centralbankerna i de medlemsländer som ingår i det europeiska valutaområdet; ECB-rådet är det beslutsorgan inom ECBS som skall fastställa de riktlinjer och fatta de beslut som krävs för att ECBS skall kunna fullgöra de arbetsuppgifter som angivits i fördraget och stadgan för ECBS.

ECB:s direktion: det beslutsorgan inom Europeiska centralbanken som skall verkställa penningpolitiken i enlighet med de riktlinjer och beslut som fastställts av ECB-rådet (se ECB-rådet). Direktionen skall bestå av ECB:s ordförande, vice ordförande och ytterligare två till fyra ledamöter som utsetts bland personer vars auktoritet och yrkeserfarenhet inom den finansiella sektorn är allmänt erkända; de skall utses genom överenskommelse mellan medlemsstaternas regeringar på stats- eller regeringschefsnivå på rekommendation av rådet efter samråd med Europaparlamentet och ECB-rådet.

ECBS: Europeiska centralbankssystemet utgörs av ECB och de nationella centralbankerna. ECBS skall styras av två beslutsorgan: ECB-rådet och ECB:s direktion. Dess främsta mål skall vara att upprätthålla prisstabilitet. Dess grundläggande uppgifter är: att utforma och genomföra penning- och valutapolitiken inom det europeiska valutaområdet; att inneha och förvalta de deltagande medlemsländernas officiella valutareserver och genomföra valutatransaktioner; att se till att betalningssystemen fungerar smidigt i det europeiska valutaområdet; samt att medverka till att den tillsyn som behöriga myndigheter utövar över kreditinstitut och över stabiliteten i det finansiella systemet fungerar väl.

Ecu: den beteckning som används i fördraget på den europeiska valutan. Med den definition som nu gäller (enligt rådets förordning nr 3320/94 av den 20 december 1994) är ecun en korgvaluta, som bestäms som summan av ett fast antal enheter av tolv av de

femton valutorna i medlemsländerna. Enligt artikel 109g i fördraget skall denna sammansättning inte ändras före starten av etapp tre, när ecun skall bli en självständig valuta med en oåterkalleligen låst kurs i förhållande till var och en av de valutor som ingår i det europeiska valutaområdet. Vid denna tidpunkt skall ecun (den europeiska valutan) ha samma externa värde som ecu-korgen i dess officiella användningsområden.

Etapper i Ekonomiska och monetära unionen: Fördraget beskriver EU:s utveckling mot monetärt enande (mycket ofta kallad *EMU* som en förkortning för *Ekonomiska och monetära unionen*) som en process i tre etapper. *Etapp ett* av EMU inleddes i juli 1990 och slutade den 31 december 1993; den utmärktes främst av att alla hinder för fria kapitalrörelser inom EU undanröjdes. *Etapp två* av EMU började den 1 januari 1994 och innebar bl.a. att Europeiska monetära institutet (EMI) upprättades. *Etapp tre* kommer att inledas senast den 1 januari 1999 då behörigheten på det monetära området överförs till *Europeiska centralbankssystemet* (se ECBS) och då den europeiska valutan kommer till. Den europeiska valutan kommer att bli den enda valutan när endast den genomgående anges vara den lagenliga valutan i kontanttransaktioner och kontantlösa transaktioner i ett deltagande medlemsland.

Europeiska valutaområdet: omfattar de medlemsländer där den europeiska valutan kommer att ersätta de nationella valutorna och där en enhetlig penningpolitik skall utformas och verkställas av ECB:s beslutande organ (se ECB:s direktion och ECB-rådet).

Fördraget: begreppet används för det fördrag som upprättar Europeiska gemenskapen. Fördraget undertecknades den 25 mars 1957 i Rom och trädde i kraft den 1 januari 1958. Genom detta fördrag (ofta benämnt Romfördraget) upprättades *Europeiska ekonomiska gemenskapen (EEG).* Fördraget om Europeiska unionen undertecknades i Maastricht den 7 februari 1992 och trädde i kraft den 1 november 1993. Detta fördrag benämns ofta Maastricht-fördraget; det innebar att EEG-fördraget ändrades och att *Europeiska gemenskapen (EG)* upprättades.

Grönboken: «Grönboken om de praktiska arrangemangen vid införandet av den gemensamma valutan» är ett dokument som gavs ut av EG-kommissionen i Bryssel i maj 1995. Enligt Kommissionens administrativa språkbruk är «gröna» dokument sådana som är avsedda att inleda debatt och inte att redovisa Kommissionens slutliga ställningstagande. Grönboken från maj 1995 redovisar kommissionens förslag till scenario för övergången till den gemensamma europeiska valutan.

Interbankmarknaden: en marknad för kortfristig och mycket kortfristig inlåning mellan banker. Den utgör den största delen av penningmarknaden; till den sistnämnda räknas också aktörer utanför bankväsendet.

Interlinking: system för att genomföra gränsöverskridande betalningar inom TARGET (se TARGET). Interlinking-systemet är en del av TARGET och systemet avser den infrastruktur och de förfaranden som används för att koppla samman de nationella RTGS-systemen (se RTGS) för att genomföra gränsöverskridande betalningar.

Kontantlösa transaktioner: transaktioner som utförs genom att ändra bokföringsposter och inte innebär vederlag i form av sedlar och mynt.

Monetära kommittén: Monetära kommittén är ett rådgivande organ till rådet och kommissionen. Kommittén utgörs av två personer från varje medlemsland som deltar i personlig kapacitet (vanligen en person från finansdepartementet och en från centralbanken). Dessutom har EG-kommissionen två företrädare i kommittén. Monetära kommittén inrättades 1958 i enlighet med artikel 105 i EG-fördraget i syfte att följa den monetära och finansiella utvecklingen i medlemsländerna och i gemenskapen, inklusive betalningssystemen i stort. Kommittén skall regelbundet rapportera om detta till rådet och kommissionen. I artikel 109c i fördraget förtecknas ett antal områden där kommittén skall bidra till EMU-förberedelserna. Vid starten av etapp tre (se Etapper i Ekonomiska och monetära unionen) skall Monetära kommittén upplösas och en *Ekonomisk och finansiell kommitté* skall upprättas i dess ställe.

Officiell valutanotering: ett förfarande för att fastställa en officiell växelkurs varje arbetsdag för den inhemska valutan gentemot en vedertagen grupp av utländska valutor (*fixing*). Ett sådant förfarande förekommer inte i alla medlemsländer. Centralbankens roll i fixingen varierar också från land till land. I vissa länder har centralbanken ensam ansvaret för att fastställa fixing-kurserna. I andra länder delar de detta med den behöriga offentliga eller privata myndighet som har till uppgift att organisera valutamarknaderna, medan det i ytterligare andra länder är denna senare myndighet snarare än centralbanken som svarar för fixingen. Inte i något land förekommer officiell fixing för räntesatserna på interbankmarknaden, medan omfattningen av växelkursfixing varierar mellan medlemsländerna.

RTGS-system (Real-Time Gross Settlement System): system för bruttoavveckling av betalningar i realtid. I ett sådant system utförs betalningsuppdragen ett efter ett varefter de uppstår och alla betalningar avvecklas omgående, förutsatt att uppdragsgivaren har tillräckliga medel eller kreditfaciliteter på sitt konto hos den instans som sköter avvecklingen.

Rådet (EU-rådet): Den högsta lagstiftande församlingen inom EG. Rådet består av företrädare för medlemsländernas regeringar, vanligen de ministrar som har ansvar för de frågor som behandlas. (Rådet kallas därför ibland för *ministerrådet.*) När rådet sammanträder med ekonomi- och finansministrar kallas det för *Ekofin-rådet.* I speciella situationer, i synnerhet när det gäller de fall som täcks av artikel 109j i fördraget, utgörs rådet av stats- eller regeringschefer. Vid möten med *Europeiska rådet* sammanträder medlemsländernas stats- eller regeringschefer samt ordföranden i Kommissionen.

Säkerhet: tillgång som pantförskrivits som garanti för återbetalning av kortfristiga lån, som banker får från centralbankerna inom ramen för öppna marknadsoperationer.

TARGET-systemet (Trans-European Automated Real-time Gross settlement Express Transfer System): definieras som ett betalningssystem som kommer att bestå av ett RTGS-system i vart och ett av de medlemsländer som ingår i det europeiska valutaområdet från starten av etapp tre (se Etapper i Ekonomiska och monetära unionen). På vissa villkor får också RTGS-system i medlemsländer som inte ingår i valutaområdet anslutas till TARGET. De nationella RTGS-systemen är inbördes sammankopplade via Interlinking-systemet (se Interlinking), varigenom gränsöverskridande betalningar kan genomföras samma dag i hela EU.

Ändring av valutaenhet för värdepapper: Egentligen är *valutaenheten* för ett värdepapper den valuta i vilken värdepapperets nominella värde är angivet (i de flesta fall det värde som anges på ett värdepapper). I denna rapport avses med «ändring av valutaenhet» ett förfarande varigenom valutaenheten för ett värdepapper, som ursprungligen emitterats i nationell valuta, ändras till den europeiska valutaenheten enligt de oåterkalleligen fastlåsta omräkningskurserna. Handel med utestående finansiella instrument kan även med hjälp av andra åtgärder och förfaranden äga rum på marknaden på basis av den europeiska valutan, utan att någon ändring av valutaenheten för värdepapperet formellt behöver ändras.

Bilaga 7

MAASTRICHTFÖRDRAGETS FÖRESKRIFTER OM ÖVERGÅNGEN TILL DEN GEMENSAMMA VALUTAN

«Artikel 105a:

1. ECB skall ha ensamrätt att ge tillstånd för sedelutgivning inom gemenskapen. ECB och de nationella centralbankerna får utge sådana sedlar. Inga andra sedlar än de somutges av ECB och de nationella centralbankerna skall vara lagliga betalningsmedel inom gemenskapen.

2. Medlemsstaterna får utge mynt i den omfattning som godkänns av ECB. Rådet får, i enlighet med det förfarande som anges i artikel 189c och efter samråd med ECB, vidta åtgärder för att harmonisera valörerna och de tekniska specifikationerna för alla mynt som skall sättas i omlopp, i den utsträckning som detta är nödvändigt för att säkerställa myntens störningsfria omlopp i gemenskapen.»

«Artikel 109f:

3. Som förberedelse för tredje fasen skall EMI

- förbereda de medel och förfaranden som är nödvändiga för att en gemensam penning- och valutapolitik skall kunna genomföras under tredje fasen,
- om det är nödvändigt, främja harmoniseringen av de regler och den praxis som gäller för insamling, sammanställning och distribution av statistik inom sitt kompetensområde,
- utarbeta regler för transaktioner som skall genomföras av de nationella centralbankerna inom ramen för ECBS,
- främja effektiviteten hos systemet för gränsöverskridande betalningar,
- utöva tillsyn över de tekniska förberedelserna för utgivning av ecusedlar.

Senast den 31 december 1996 skall EMI fastställa den rättsliga, organnisatoriska och logistiska ram som är nödvändig för att ECBS skall kunna fullgöra sina uppgifter under tredje fasen. Denna ram skall föreläggas ECB för beslut vid tidpunkten för dess upprättande.»

«Artikel 109j:

1. Kommissionen och EMI skall rapportera till rådet om de framsteg som görs av medlemsstaterna vid uppfyllandet av deras förpliktelser vad gäller förverkligandet av Ekonomiska och monetära unionen. Dessa rapporter skall omfatta en undersökning av i vilken utsträckning som varje medlemsstats nationella lagstiftning, inklusive dess centralbanks stadga, är förenlig med artiklarna 107 och 108 i detta fördrag och ECBS stadga. I rapporterna skall också undersökas i vilken mån en hög grad av varaktig konvergens har uppnåtts genom att varje medlemsstat har uppfyllt följande kriterier:

- en hög grad av prisstabilitet har uppnåtts, vilket skall framgå av att inflationstakten ligger nära inflationstakten i de, högst tre, medlemsstater som har uppnått de bästa resultaten i fråga om prisstabilitet,
- en stabil situation vad gäller de offentliga finanserna, vilket skall framgå av att de offentliga finanserna inte uppvisar ett alltför stort underskott enligt bestämmelserna i artikel 104c.6,
- normala kursrörelser, tillåtna enligt Europeiska monetära systemets växelkursmekanism, har upprätthållits i minst två år utan devalvering i förhållande till någon annan medlemsstats valuta,
- varaktigheten av den konvergens som medlemsstaten har uppnått och av dess deltagande i Europeiska monetära systemets växelkursmekanism, återspeglad i dess långfristiga räntesatser.

De fyra kriterier som nämns i denna punkt och de tidsperioder under vilka de skall uppfyllas preciseras i ett protokoll som fogas till detta fördrag. Kommissionens och EMI:s rapporter skall också behandla ecuns utveckling, resultaten av marknadsintegrationen, situationen för och utvecklingen av bytesbalansen samt utvecklingen av enhetskostnader för arbetskraft och andra prisindex.

2. På grundval av dessa rapporter skall rådet, genom beslut med kvalificerad majoritet på rekommendation av kommissionen, bedöma

- i fråga om varje medlemsstat, om den uppfyller de nödvändiga villkoren för införande av gemensam valuta,
- om en majoritet av medlemsstaterna uppfyller de nödvändiga villkoren för införande av en enda valuta,

och i form av en rekommendation meddela resultaten till rådet, som skall sammanträda på stats- eller regeringschefsnivå. Samråd skall ske med Europaparlamentet, vars yttrande skall tillställas rådet, som skall sammanträda på stats- eller regeringschefsnivå.

3. Med beaktande av de rapporter som avses i punkt 1 och det yttrande från Europaparlamentet som avses i punkt 2 skall rådet, som skall sammanträda på stats- eller regeringschefsnivå, med kvalificerad majoritet och senast den 31 december 1996

- besluta på grundval av de rekommendationer som avses i punkt 2 om en majoritet av medlemsstaterna uppfyller de nödvändiga villkoren för införande av en enda valuta,
- besluta om det är ändamålsenligt för gemenskapen att inleda tredje fasen,

  och, om så är fallet,
- fastställa tidpunkten för inledningen av tredje fasen.

4. Om tidpunkten för inledningen av tredje fasen inte har fastställts vid utgången av 1997, inleds tredje fasen den 1 januari 1999. Före den 1 juli 1998 skall rådet, som skall sammanträda på stats- eller regeringschefsnivå, efter en upprepning av det förfarande som anges i punkterna 1 och 2, med beaktande av de rapporter som avses i punkt 1 och Europaparlamentets yttrande, genom beslut med kvalificerad majoritet och på grundval av de rekommendationer från rådet som avses i punkt 2, bekräfta vilka medlemsstater som uppfyller de nödvändiga villkoren för införande av en enda valuta.»

«Artikel 109k:

1. Om beslutet att fastställa tidpunkten har fattats i enlighet med artikel 109j.3, skall rådet på grundval av sina rekommendationer enligt artikel 109j.2 med kvalificerad majoritet på rekommendation av kommissionen besluta om några medlemsstater skall meddelas undantag enligt punkt 3 i denna artikel och i så fall vilka. Sådana medlemsstater skall i detta fördrag betecknas som "medlemsstater med undantag".

Om rådet har bekräftat vilka medlemsstater som uppfyller de nödvändiga villkoren för införande av en gemensam valuta i enlighet med artikel 109j.4, skall de medlemsstater som inte uppfyller villkoren medges undantag enligt punkt 3 i denna artikel. Sådana medlemsstater skall i detta fördrag betecknas som "medlemsstater med undantag".

2. Minst en gång vartannat år, eller på begäran av en medlemsstat med undantag, skall kommissionen och ECB rapportera till rådet i enlighet med det förfarande som anges i artikel 109j.1. Efter samråd med Europaparlamentet och överläggningar i rådet, som skall sammanträda på stats- eller regeringschefsnivå, skall rådet med kvalificerad majoritet på rekommendation av kommissionen besluta vilka medlemsstater med undantag som uppfyller de nödvändiga villkoren på grundval av de kriterier som anges i artikel 109j.1 och upphäva de berörda medlemsstaternas undantag.»

«Artikel 109*l*:

1. Omedelbart efter det att beslutet om tidpunkten för inledningen av tredje fasen har fattats i enlighet med artikel 109j.3 eller omedelbart efter den 1 juli 1998, allt efter omständigheterna,

- skall rådet vidta de åtgärder som avses i artikel 106.6,
- skall regeringarna i medlemsstaterna utan undantag i enlighet med den ordning som anges i artikel 50 i ECBS stadga utse ordföranden, vice ordföranden och övriga ledamöter i ECB:s direktion. Om det finns medlemsstater med undantag, får antalet ledamöter i direktionen vara mindre än det som anges i artikel 11.1 i ECB:s stadga, dock skall det under inga omständigheter vara mindre än fyra.

Så snart direktionen har utsetts skall ECBS och ECB upprättas och förbereda sig för att uppta sin verksamhet i full omfattning enligt bestämmelserna i detta fördrag och ECBS stadga. De skall utöva sina befogenheter i full omfattning från tredje fasens första dag.

2. Så snart ECB har upprättats skall den, om detta är nödvändigt, överta EMI:s funktioner. Vid upprättandet av ECB skall EMI träda i likvidation; de närmare bestämmelserna om likvidation återfinns i EMI:s stadga.

3. Om och så länge det finns medlemsstater med undantag och om annat inte följer av artikel 106.3 i detta fördrag, skall ECB:s allmänna råd, som nämns i artikel 45 i ECBS stadga, upprättas som ECB:s tredje beslutande organ.

4. På dagen för inledningen av tredje fasen skall rådet, genom enhälligt beslut av medlemsstaterna utan undantag på förslag av kommissionen och efter samråd med ECB, införa de omräkningskurser till vilka deras valutor oåterkalleligen skall låsas och den oåterkalleligen låsta kurs till vilken ecun skall ersätta dessa valutor, och ecun skall bli en självständig valuta. Denna åtgärd skall inte i sig ändra ecuns värde i förhållande till tredje lan. Rådet skall enligt samma förfarande även vidta de övriga åtgärder som kan vara nödvändiga för ett snabbt införande av ecun som dessa medlemsstaters enda valuta.

5. Om beslut fattas i enlighet med det förfarande som anges i artikel109k.2 om att upphäva ett undantag, skall rådet, genom enhälligt beslut av medlemsstaterna utan undantag och den berörda medlemsstaten på förslag av kommissionen och efter samråd med ECB, införa den kurs till vilken ecun skall ersätta den berörda medlemsstatens valuta samt vidta de övriga åtgärder som är nödvändiga för införandet av ecun som enda valuta i den berörda medlemsstaten.»

Artikel 52 i protokollet om stadgan för Europeiska centralbankssystemet och Europeiska centralbanken: «Efter den oåterkalleliga låsningen av växelkurserna skall ECB:s råd vidta nödvändiga åtgärder för att säkerställa att sedlar utställda i valutor med oåterkalleligen låsta växelkurser växlas av de nationella centralbankerna till deras parivärden.»